

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

CURRICULUM

PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE

(copii de la naștere la 6 ani)

-2017-

O abordare pedagogică plictisitoare zdrobește dorința și dragostea de a învăța a copilului.

(John Hattie)

CUPRINS

Argumente în favoarea schimbărilor curriculare în educația timpurie	pag.3
Educația timpurie – delimitări conceptuale	pag.5
Educația timpurie – principii și valori	pag.7
Curriculum pentru educație timpurie – notă de prezentare	pag.7
Domeniile de dezvoltare	pag.9
Domenii experiențiale, unități de competențe, elemente de competență	pag.11
Planul de învățământ pentru educația timpurie	pag.14
Metodologia de aplicare a Planului de învățământ pentru educația timpurie	pag.16
Programa pentru educație timpurie – structura curriculară și modelul de proiectare curriculară promovat	pag.22
Anexa nr.1 Schema proiectării, pe teme anuale de studiu, a activităților tematice/pe domenii experiențiale	pag.39
Precizări privind conținutul temelor anuale de studiu și modul în care fiecare dintre acestea poate fi abordată	pag.40
Anexa nr. 2 Model de planificare calendaristică a activităților	pag.46
Anexa nr. 3 Programul zilnic – grupe cu orar normal; Programul zilnic – grupe cu orar prelungit/ săptămânal	pag.48
Glosar de termeni	pag.51
Bibliografie	pag.64

Argumente în favoarea schimbărilor curriculare în educația timpurie

„Reforme educaționale parcurg diferite etape, cu momente de vârf sau de schimbări radicale, cu perioade intermediare, mai puțin vizibile, și cu perioade de consolidare a achizițiilor dobândite în etapele anterioare.”

(Potolea, D., Toma, S., Borza, A., 2012)

O privire de ansamblu, orientată spre evoluția curriculumului în alte state, relevă dinamica politicilor în domeniu, exprimată prin schimbări, mai mult sau mai puțin periodice, prin actualizări și reforme, în funcție de mai multe variabile – idealul educațional, rezultatele unor cercetări, experimente sau studii, evoluția societăților respective, natura și amploarea schimbărilor urmărite.

Astfel, la nivel internațional, se vorbește de o „reformă continuă” sau de „permanentizarea” reformelor, ca urmare a schimbărilor axiologice, sociale, economice, tehnologice.

În România, atât politicile educaționale, cât și curriculumul național elaborat și aplicat în decursul ultimului deceniu exprimă o ritmicizare a schimbărilor și a ajustărilor, fapt care a condus la o evoluție în domeniu și, implicit, la o racordare a politicilor educaționale ale României cu politicile la nivel european.

Contextul legislativ european și internațional susține și conturează, printr-o serie de documente (studii și cercetări, recomandări, comunicate, rapoarte etc.), viziunea de ansamblu cu privire la importanța educației timpurii și necesitatea coerenței și a calității serviciilor în interiorul acestui nivel. În mod similar, contextul legislativ românesc, care conține legi, hotărâri de guvern, ordine de ministru, regulamente și metodologii specifice, creează o perspectivă favorabilă și flexibilă pentru conturarea și evoluția, în continuare, a educației timpurii, în acord cu principiile generale, recunoscute și respectate de majoritatea statelor lumii.

Prezentul document își propune să realizeze o reactualizare și o restructurare a curriculumului național pentru educație timpurie, având ca bază mai multe argumente:

- necesitatea corelării cu prevederi și recomandări din documente promovate la nivel European, cu impact și cu implicații semnificative, cum ar fi: *Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți* (2006/962/EC); *Comunicarea Comisiei Europene și Concluziile Consiliului Uniunii Europene privind educația și îngrijirea timpurie: Să oferim copiilor noștri cel mai bun start pentru lumea de mâine* (2011/C/175/03), *A Quality Framework for Early Childhood Education and Care – Raportul Grupului de Lucru pentru Educație și Îngrijire Timpurie de la nivelul Comisiei Europene* (2014) etc.
- valorificarea oportunităților deschise de *Cadrul European al Calificărilor* (European Qualifications Framework – EQF);

- corelarea cu celelalte niveluri de învățământ, pentru realizarea coerenței la nivelul sistemului educațional românesc și pentru conturarea, alături de educația produsă la celelalte niveluri de învățământ, a „profilului de formare la nivel european”, structurat pe opt domenii de competență, pentru absolvenții învățământului obligatoriu;
- corelarea permanentă cu legislația în vigoare, îndeosebi cu prevederile care vizează domeniul educației timpurii din: *Legea educației naționale nr.1/2011*, cu modificările și completările ulterioare; *Legea nr.272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului*, cu modificările și completările ulterioare, *Legea nr.263/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea creșelor*, cu modificările și completările ulterioare; *Hotărârea de Guvern nr.1252/2012 de aprobare a Metodologiei de organizare și funcționare a creșelor și a altor servicii de educație timpurie antepreșcolară*;
- atingerea Țintelor și/sau implementarea unor măsuri din strategiile europene și naționale de referință pentru domeniul educației, respectiv: *Strategia Europa 2020*, *Strategia națională privind reducerea părăsirii timpurii a școlii* (HG nr.417/2015), *Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei* (HG nr.383/2015); *Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului* (HG nr.1113/2014); *Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2014-2020* (HG 18/14.01.2015); *Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții 2015 -2020* (HG nr.418/2015), *Strategia națională pentru dezvoltare durabilă - Orizonturi 2013 - 2020 – 2030*;
- necesitatea unei abordări sistemice a educației timpurii, care înglobează, deopotrivă, educația antepreșcolară și educația preșcolară, evitându-se abordarea lor fragmentată, așa cum s-a întâmplat până acum;
- inițierea și adoptarea unor schimbări relevante, cu valoare constructivă, având la bază reușitele și progresele realizate până acum (datorită precedentului curriculum și demersurilor subsecvente – generalizarea învățământului preșcolar, promovarea obligativității acestuia și a avantajelor educației de la vârste fragede; investiția în infrastructura educațională; formarea cadrelor didactice și a celorlalți actori care intră în contact cu copilul preșcolar; promovarea și implementarea unor noi abordări educaționale etc.), analiza stadiului actual al nivelului învățământului preșcolar și al celui antepreșcolar, ilustrat în datele statistice naționale, în rapoartele anuale, în studii, cercetări, rezultate ale implementării unor programe educaționale etc.

Considerentele mai sus prezentate, alături de analiza concluziilor celor câteva studii existente pentru acest nivel de educație (*Educația timpurie în România*, UNICEF, 2002; *Finalitățile și efectele introducerii educației timpurii în sistemul românesc de educație*, MEN, 2006; *Manual pentru evaluarea ex-ante a politicilor educaționale*, MEN, 2009; *Educația timpurie și rolul ei în dezvoltarea socio-economică*, Universitatea București, 2013; *Stadiul implementării Strategiei privind educația timpurie și analiza practicilor promițătoare în educația timpurie din România*, UNICEF, 2015; *Studiu de cercetare cu privire la educația parentală și nevoia de servicii de sprijin pentru părinți*, UNICEF și granturi elevetiene, 2016), precum și ca urmare a anticipării unor dificultăți și constrângeri (un miniregistru al riscurilor), constituie puncte de plecare în conturarea designului prezentei reînnoiri și restructurări curriculare. Ca urmare, noile schimbări curriculare se dovedesc a fi sistemice, întemeiate, progresive și firești.

Noul curriculum pentru educație timpurie aduce o viziune îmbunătățită asupra educației pentru acest segment de vârstă, înglobată în conținutul programei, în *Metodologia de aplicare a planului de învățământ pentru educația timpurie*, în scrisori metodice și recomandări, în ghiduri și îndrumătoare metodice avizate de minister, constituind un demers complex, care valorifică contribuțiile anterioare, experiența și practicile reușite în

domeniul educației timpurii din România. Acesta se adresează tuturor cadrelor didactice, managerilor, factorilor de decizie, specialiștilor în domeniul educației timpurii – pedagogi, psihologi, consilieri, cadrelor didactice din mediul academic, care asigură formarea inițială și continuă a cadrelor didactice din educația timpurie (prin grade didactice și prin programe, cursuri sau stagii de formare), precum și altor actori de la nivelul societății, cu rol important în educație.

Educația timpurie – delimitări conceptuale

Educația timpurie este cea mai importantă și mai complexă etapă în dezvoltarea copiilor, ea acoperă intervalul de la naștere până în jurul vârstei de intrare a copilului în învățământul obligatoriu (de regulă, 6 ani) și reprezintă perioada în care au loc cele mai profunde transformări și achiziții fundamentale. James Hackman, laureat al premiului Nobel pentru economie în 2005, a elaborat un studiu asupra investițiilor în educație timpurie, folosind o formulă matematică care dovedește că investirea unui singur dolar în educația timpurie are un beneficiu de 7 dolari, demonstrând astfel că cele mai rentabile investiții în educație sunt cele din educația timpurie.

Drept urmare, acest interval de vârstă trebuie abordat cu toată atenția, dăruirea și profesionalismul celor implicați în oferirea de servicii integrate de calitate. Acestea vizează corelarea optimă a domeniilor sănătății, nutriției și igienei, al protecției sociale cu sfera educației, o educație bazată pe conceptul de dezvoltare cognitivă, afectivă și socială a copilului, fără a se pierde din vedere, în toate demersurile întreprinse, cele trei concepte integrate și multidimensionale: **interesul superior al copilului, starea de bine a acestuia, bucuria și plăcerea de a învăța.**

Documentele Conferinței Mondiale de la Jomtien (1990), care a avut ca obiectiv *Educația pentru toți*, reliefează faptul că învățarea începe imediat după naștere și se continuă pe toată durata vieții. Cu prilejul aceluiași eveniment, s-a ajuns la concluzia necesității corelării domeniilor sănătății, al nutriției și igienei, al protecției sociale cu sfera educației, cu o educație bazată pe conceptul de dezvoltare cognitivă și emoțională a copilului, prin care se urmărește valorificarea la maximum și în context optim a potențialului acestuia. Educația timpurie devine, astfel, prima treaptă de pregătire și constituie nivelul *ISCED 0* pentru educația formală.

Interesul superior al copilului se referă la starea de bine a acestuia și, implicit, la o serie de drepturi de care trebuie să beneficieze, fiind formulate în: Recomandarea 874 (1979) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei care prevede, ca un prim principiu, următoarele: „*copiii nu trebuie să mai fie considerați proprietatea părinților, ci trebuie să fie recunoscuți ca indivizi, având propriile drepturi și nevoi*”, precum și în *Convenția cu privire la Drepturile Copilului* (CDC, 1989), în care se evidențiază faptul că un copil este un individ care are nevoi, interese și drepturi distincte de cele ale părinților sau ale tutorilor săi.

Starea de bine a copilului. La nivel de „individ”, bunăstarea sau starea de bine a copilului înseamnă, deopotrivă, sănătate și siguranță, participarea școlară și rezultatele învățării, dezvoltarea psihologică și emoțională, dezvoltarea și comportamentul social (Iosifescu, Ș.). De asemenea, conceptul

vizează calitatea vieții acestuia și încorporează dimensiunea mentală, psihologică, fizică și socială (Pollard and Lee, 2003), materială, a relațiilor cu ceilalți, a drepturilor și a oportunităților pentru dezvoltare (Ben-Arieh and Frones, 2007).

Bucuria și plăcerea de a învăța. Învățarea este o nevoie umană, o nevoie pe care o avem cu toții. Sistemul de învățământ, îndeosebi cel asigurat copiilor de la vârstele timpurii, împreună cu adulții din jurul copilului, inclusiv profesorul, trebuie să susțină această nevoie și să creeze situații care stimulează curiozitatea, investigația, cunoașterea și plăcerea copiilor și îi sprijină pentru a învăța în mod creativ. Ocaziile favorabile oferite copilului la momentul potrivit pot trezi în copil plăcerea de a învăța, dat fiind că emoțiile pozitive influențează performanța.

La nivel internațional, **copilăria timpurie** este definită ca perioada din viața unui copil, de la naștere până la vârsta de opt ani, și include atât servicii, cât și alte prevederi/măsurii pentru copiii preșcolari și pentru copiii aflați în primii ani de școală (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, 2006). În acest context, atunci când vorbim despre dezvoltarea timpurie a copilului, aducem în discuție educația și îngrijirea timpurie a copilului, protecția acestuia, formarea profesională a adulților din jurul copilului, precum și educația parentală.

În accepțiunea Grupului de Lucru pentru Educație Timpurie de la nivelul Comisiei Europene (2012-2014), termenul de **educație și îngrijire timpurie** se referă la orice aranjament/acord/care oferă educație și îngrijire pentru copii, de la naștere până la vârsta școlară obligatorie, indiferent de tip/așezământ/înființare, finanțare, orele de funcționare sau conținutul programului, incluzând aici serviciile antepreșcolare și preșcolare (pre-primare).

Lumea grădiniței, ca și cea a creșei, reprezintă medii complexe și stimulative pentru copilul mic. În cadrul acestora, copiii cresc, învață și se educă, beneficiind, deopotrivă, de atenție pentru îngrijire și educație armonioasă, precum și de stimulare socială, emoțională și cognitivă. Așadar, plasate în afara mediului familial, instituțiile de educație timpurie oferă un mediu predictibil și securizant, echilibru emoțional, ocazii diverse pentru învățare și participare. Cercetările în domeniul educației timpurii au reliefat legături directe între frecventarea creșei și a grădiniței de către copii și comportamentele copiilor deveniți elevi. Mai concret, competențele elevilor din ciclurile primar și gimnazial își au premisele în educația de calitate a copiilor mici și foarte mici. După cum și „copiii care au primii ani din viață umbriți de malnutriție și boli sau copiii a căror minte nu este stimulată printr-o bună interacțiune cu adulții și cu mediul în care trăiesc, suferă de pe urma acestor neajunsuri de-a lungul întregii lor vieți – așa cum suferă și societatea, de altfel. În comparație cu alți copii mai norocoși de vârsta lor, acești copii se confruntă cu dificultăți de învățare, pot abandona școala prematur, pot deveni analfabeți funcțional și obțin mai greu un loc de muncă în lumea de azi care se bazează tot mai mult pe înalta tehnologie. În ansamblu, privarea acestor copii la începutul vieții lor de o educație adecvată va afecta productivitatea muncii și prosperitatea economică națională.” (Armeane M. Choksi – Banca Mondială).

În acest sens, în aceste instituții, copilul trebuie să fie plasat în centrul procesului educațional și al tuturor demersurilor întreprinse și toți actorii implicați direct (personalul didactic și nedidactic, autoritățile publice locale, părinții) să se dedice construirii, încă din prima zi a întâlnirii copilului cu mediul instituției de educație timpurie, *bucuriei de a învăța* – „un joc” cu mai mulți câștigători, care poate conduce la schimbări esențiale în educație, la creșterea calității serviciilor educaționale, ca elemente-cheie care asigură evoluția copilului.

Așadar, atunci când vorbim de educația copilului mic, trebuie să știm că este vorba de un concept multidimensional, de un sumum de termeni și condiții, îndeosebi atunci când vorbim și de un continuum de servicii destinate copilului.

Educația timpurie – principii și valori

Educația timpurie respectă principii și valori general valabile, de tipul:

- ✓ *Fiecare copil este unic, cu nevoile lui specifice și particulare. Nevoile copilului sunt cerințe importante pentru educație, sunt diferite de la un copil la altul și de la o perioadă la alta, deci abordarea lui nu poate fi generală, ci specifică fiecăruia.*
- ✓ *Copilul este o persoană capabilă să aibă succes în învățare.*
- ✓ *Copilul nu este un adult în miniatură, ci o persoană cu identitate proprie, cu resurse și plăcerea de a învăța.*
- ✓ *Copilul este o entitate care evoluează de-a lungul parcursului său educațional.*
- ✓ *Copilul este perfect ancorat în lumea sa, căreia dorește să îi dea sens și să o ia în stăpânire (cognitiv și afectiv).*
- ✓ *Dezvoltarea copilului este dependentă de ocaziile pe care i le oferă rutina zilnică, interacțiunile cu ceilalți, organizarea mediului și activitățile de învățare. – este mult prea particulara.*
- ✓ *Învățarea copilului mic se realizează prin explorări și experiențe în situații de joc.*
- ✓ *Fiecare act de îngrijire este un demers educativ, iar interacțiunea cu adultul este definitorie.*
- ✓ *Educația este continuă; ea începe în primele momente ale vieții și durează cât aceasta.*
- ✓ *Fiecare copil are dreptul la șanse egale de educație și la servicii educaționale de calitate.*
- ✓ *Felul în care tratăm copilul este felul în care copilul va trata lumea.*

Curriculumul pentru educație timpurie – notă de prezentare

Importantă „comutare de paradigmă” la nivelul educației timpurii din ultimii ani, prezenta schimbare din domeniul curriculumului urmărește să îmbunătățească, să reorienteze și să extindă focalizarea demersurilor educaționale destinate copiilor. Întrucât dezvoltarea acestora este semnificativă în etapa timpurie a vieții, descoperirea, valorificarea sau ameliorarea potențialului de care dispun copiii creează premisele performanțelor lor ulterioare. Astfel, noua viziune și demersurile subsecvente se doresc a fi o contribuție substanțială la realizarea idealului paideic, la atingerea unor ținte pe termen lung în calitatea vieții individuale, în deplin acord cu nevoile copiilor și cu cerințele societății în care trăiesc.

Curriculumul pentru educație timpurie reflectă o concepție curriculară îmbunătățită, unitară și coerentă, având ca referință competențele-cheie care determină profilul de formare a elevului de mai târziu, definite la nivel european și statuate de *Legea educației naționale nr. 1/2011* și crearea premiselor necesare formării acestora încă de la vârste foarte mici.

Dintre înnoirile prezente, cea mai semnificativă o reprezintă compatibilizarea documentelor curriculare elaborate în cadrul reformei cu rezultatele cercetărilor pedagogice și cu tendințele de practică educațională de pe plan internațional. Consecința directă pe termen lung va fi formarea unei culturi curriculare, exprimate în practici educaționale cu accent pe mai multe aspecte și dimensiuni:

- plasarea procesului învățării în centrul demersurilor instituției de învățământ – creșei, grădiniței, altor instituții, important fiind nu ceea ce profesorul „a predat”, ci ceea ce copilul a acumulat/a învățat;
- orientarea procesului învățării spre formarea de capacități și atitudini, dezvoltarea competențelor proprii creativității și rezolvării de probleme;
- flexibilizarea ofertei de învățare care nu promovează o educație unică, uniformă, ci una adaptată pentru fiecare copil, în funcție de caracteristicile și nevoile sale individuale;
- adaptarea conținuturilor învățării la realitatea cotidiană, precum și la preocupările, interesele, înclinațiile și aptitudinile copilului;
- introducerea unor noi modalități de selectare și de organizare a obiectivelor și a conținuturilor, pe baza principiilor „nu cât, ci cum”, „nu mult, ci bine”. Important este nu doar ce anume, ci cum învață copilul, prin ce mijloace, cât de bine, când și la ce îl ajută ceea ce a învățat;
- posibilitatea și recomandarea realizării unor parcursuri școlare individualizate, motivante pentru copii, orientate spre adaptare, integrare, sprijin și dezvoltare dar și spre inovație și creativitate;
- valorizarea abordărilor integrate și reconsiderarea principiului învățării centrate pe copil;
- asigurarea continuității în interiorul aceluiași ciclu curricular, de la naștere la 6 ani;
- proiectarea *Curriculumului pentru educația timpurie* pornind de la noua concepție curriculară pentru educație timpurie, care pregătește, prin demersuri specifice, formarea competențelor de mai târziu (ca ansamblu de cunoștințe, abilități și atitudini);
- promovarea evaluării după aceleași principii cu cel ale proiectării, ca parte a procesului de reformă curriculară în învățământul preuniversitar și valorificarea contextelor formale, nonformale și informale de învățare;
- promovarea oportunităților oferite de resursele educaționale deschise, oferite de comunități și de tehnologii;
- crearea interdependenței dintre disciplinele școlare (din clasa pregătitoare și clasele I și a II-a) și tipurile de activități de învățare din educația timpurie;
- crearea premiselor pentru formarea competențelor și a competențelor-cheie de mai târziu;
- adaptarea copilului la dinamica vieții cotidiene.

Curriculumul revizuit și reînnoit, prin viziunea generoasă, integratoare asupra educației la vârstele mici se caracterizează prin:

- **adaptabilitate** – curriculumul promovează o adaptare la caracteristicile copilului de astăzi, exponent al unei noi generații, cea a „omului tehnologizat” sau „Homo sapiens”, fiindcă aceasta „nu reprezintă doar o generație care face lucrurile în mod diferit față de alte generații, el este un exponent al schimbărilor societale legate de globalizare, individualizare și utilizarea tot mai accentuate a tehnologiei în viețile noastre” (Veen, W., 2011);

- **extensie** – curriculumul angrenează copiii cu vârste de la naștere la 6 ani, prin experiențe de învățare, în cât mai multe domenii experiențiale (Domeniul *Limbă și comunicare*, Domeniul *Științe*, Domeniul *Om și societate*, Domeniul *Psihomotric*, Domeniul *Estetic și creativ*), din perspectiva tuturor tipurilor semnificative de rezultate de învățare;
- **echilibru** – asigură abordarea fiecărui domeniu (de cunoaștere, experiențial, de competență), atât în relație cu celelalte, cât și cu programul de studiu ca întreg;
- **relevanță** – este adecvat atât nevoilor prezente, cât și celor de perspectivă ale copiilor antepreșcolari și preșcolari, contribuind la optimizarea înțelegerii de către aceștia a lumii în care trăiesc și a propriei persoane, la ridicarea competenței în controlul evenimentelor și în confruntarea cu o largă varietate de cerințe și așteptări, la echiparea lor progresivă cu concepte, cunoștințe atitudini și abilități necesare în viață;
- **diferențiere** – permite dezvoltarea și manifestarea unor caracteristici individuale, chiar la copii de aceeași vârstă;
- **progresie și continuitate** – permite trecerea optimă de la un nivel de studiu la altul și de la un ciclu de învățământ la altul sau de la o instituție de învățământ la alta (consistența concepției generale, asigurarea suportului individual pentru copii etc.).

Domeniile de dezvoltare

Domeniile de dezvoltare sunt diviziuni convenționale, necesare din rațiuni pedagogice, pentru asigurarea dezvoltării plenare, complexe, ca și pentru observarea evoluției copilului.

Între toate domeniile există dependențe și interdependențe, astfel că fiecare achiziție dintr-un domeniu influențează semnificativ progresele copilului în celelalte domenii. De exemplu, când copilul învață să meargă, chiar dacă în cea mai mare parte este implicat domeniul fizic, cel al motricității grosiere, copilul este implicat și din punct de vedere al receptării semnalelor auditive (dezvoltare senzorială) și din punct de vedere al dezvoltării socio-emoționale, prin interacțiunea cu adultul, precum și din punct de vedere al limbajului (receptează și transmite mesaje orale). Adultul comunică cu el în acel moment, îi transmite emoții, îl încurajează, îi zâmbește, iar copilul înțelege mesajul și simte susținerea adultului, simte siguranța. De asemenea, când copilul încearcă să povestească ceva, în cea mai mare parte este implicat domeniul dezvoltarea limbajului și a comunicării, dar copilul este implicat și socio-emoțional, pentru că urmărește reacțiile celorlalți și învață semnificația acestora, gesticulează (motricitate fină) sau se manifestă chiar prin mișcări largi (motricitate grosieră), uneori inventând cursul narativ sau problematizând cursul narativ (dezvoltare cognitivă). În fine, când experimentează, execută mișcări de motricitate fină, copilul este implicat din punct de vedere senzorial, stabilește relații de cauzalitate, trăiește emoții și descoperă ce poate și ce nu poate să facă (își construiește imaginea de sine), sau simte dacă are nevoie de ajutorul unui alt copil sau adult (dezvoltare socio-emoțională).

De aceea, domeniile de dezvoltare devin, pe parcursul primilor ani de viață organizată în mediul formal din creșă și din grădiniță, instrumente pedagogice esențiale pentru a realiza individualizarea educației și a învățării, dând posibilitatea de a identifica atât predispozițiile, cât și înclinațiile cu care copilul a venit pe lume, „interesele” sale sau, mai bine spus, domeniile, secvențele, aspectele sau elementele mediului social și natural de care este atras și față de care își manifestă curiozitatea, precum și dificultățile pe care la întâmpină fiecare în parte, pe parcursul dezvoltării timpurii.

Cele cinci domenii de dezvoltare sunt:

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE – cuprinde o gamă largă de deprinderi și abilități (de la mișcări largi, cum sunt săritul, alergarea, până la mișcări fine de tipul realizării desenelor sau modelarea), dar și coordonarea, dezvoltarea senzorială, alături de cunoștințe și practici referitoare la îngrijire și igienă personală, nutriție, practici de menținerea sănătății și securității personale.

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ – vizează debutul vieții sociale a copilului, capacitatea lui de a stabili și menține interacțiuni cu adulți și copii. Interacțiunile sociale mediază modul în care copiii se privesc pe ei înșiși și lumea din jur. Dezvoltarea emoțională vizează îndeosebi capacitatea copiilor de a-și percepe și exprima emoțiile, de a înțelege și răspunde emoțiilor celorlalți, precum și dezvoltarea conceptului de sine, crucial pentru acest domeniu. În strânsă corelație cu conceptul de sine se dezvoltă imaginea despre sine a copilului, care influențează decisiv procesul de învățare. Cele două subdomenii sunt strâns interdependente,

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE – se referă la modul în care copilul se implică într-o activitate de învățare, modul în care abordează sarcinile și contextele de învățare, precum și la atitudinea sa în interacțiunea cu mediul și persoanele din jur, în afara deprinderilor și abilităților menționate în cadrul celorlalte domenii de dezvoltare.

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI PREMISELE CITIRII ȘI SCRIERII – vizează dezvoltarea limbajului (sub aspectele vocabularului, gramaticii, sintaxei, dar și a înțelegerii semnificației), a comunicării (cuprinzând abilități de ascultare, comunicare orală și scrisă, nonverbală și verbală) și prechizițiile pentru scris-citit și însoțește dezvoltarea în fiecare dintre celelalte domenii.

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII – a fost definită în termenii abilității copilului de a înțelege relațiile dintre obiecte, fenomene, evenimente și persoane, dincolo de caracteristicile lor fizice. Domeniul include abilitățile de gândire logică și rezolvare de probleme, cunoștințe elementare matematice ale copilului și cele referitoare la lume și mediul înconjurător.

Domenii experiențiale, unități de competențe, elemente de competență

Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, în capitolul IV, art. 67 (1) stipulează următoarele: „Curriculum național pentru educația timpurie este centrat pe dezvoltarea fizică, cognitivă, emoțională și socială a copiilor, respectiv pe remedierea precoce a eventualelor deficiențe de dezvoltare”.

Educația timpurie vizează dezvoltarea globală a copilului, iar abordarea trebuie să fie holistică/comprehensivă, astfel încât să respecte unicitatea și ereditatea socio-culturală și să faciliteze atingerea potențialului propriu. Abordarea Curriculumului din perspectiva dezvoltării globale vizează cuprinderea tuturor aspectelor importante ale dezvoltării complete a copilului, în acord cu particularitățile sale de vârstă și individuale.

În concordanță cu aspectele evidențiate, prezentul *Curriculum pentru educație timpurie* realizează o armonizare cu noile orientări, punând bazele formării competențelor de mai târziu.

În acest sens, o analiză comparativă a curriculumului promovat și implementat începând cu anul 2008, cu cel prezent, care urmează a fi pilotat și promovat în anul școlar 2017-2018, poate sprijini înțelegerea demersurilor novatoare, a tendințelor actuale de compatibilizare și de racordare la abordările psihopedagogice, sociale, culturale, tehnologice în domeniu.

Curriculumul precedent (OM nr.5233/2008)	Curriculumul actual
<ul style="list-style-type: none"> Structurat pe 5 domenii experiențiale: <i>Estetic și creativ, Om și societate, Limbă și comunicare, Științe, Psihomotric</i>, care reprezentau instrumente de atingere a obiectivelor-cadru și de referință, precum și instrumente de măsură pentru dezvoltarea copilului; 	<ul style="list-style-type: none"> Structurat pe 5 domenii de dezvoltare: <i>Dezvoltare fizică, sănătate și igienă personală, Dezvoltarea socio-emoțională, Dezvoltarea limbajului și a comunicării, Dezvoltarea cognitivă, Capacități și atitudini de învățare</i>;
<ul style="list-style-type: none"> Proiectat pe baza obiectivelor-cadru și a celor de referință formulate pe domenii experiențiale; 	<ul style="list-style-type: none"> Valorizează competența ca referențial major al finalităților educaționale. Conform articolului 4 din Legea Educației Naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare: „Educația și formarea profesională a copiilor, a tinerilor și a adulților au ca finalitate principală formarea competențelor, înțelese ca ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, deprinderi/abilități și aptitudini” (https://legeaz.net/legea-educatiei-nationale-1-2011/art-4).

Curriculumul precedent (OM nr.5233/2008)	Curriculumul actual
	<ul style="list-style-type: none"> Personalizează aplicarea conceptului de competență, pentru perioada educației timpurii, ținând cont de nivelurile de dezvoltare ale copiilor, fiind proiectat pe unități de competențe și elemente de competență formulate pe domenii de dezvoltare, ca premise ale competențelor generale și specifice urmărite în învățământul primar, gimnazial și liceal.
<ul style="list-style-type: none"> Operează cu următoarele concepte curriculare majore: 	<ul style="list-style-type: none"> Operează cu următoarele concepte curriculare majore:
<p><i>Domeniile de dezvoltare sunt diviziuni convenționale, dimensiuni referitoare la evoluția copilului, în funcție de creștere și de maturizarea sistemului nervos, corelat cu procesul de achiziții în plan psihologic (Arnold Gesell);</i></p>	<p><i>Domeniile de dezvoltare sunt diviziuni convenționale, dimensiuni referitoare la evoluția copilului, în funcție de creștere și de maturizarea sistemului nervos, corelat cu procesul de achiziții în plan psihologic (Arnold Gesell);</i></p>
<p><i>Domeniile experiențiale sunt adevărate „câmpuri cognitive integrate” (L. Vlăsceanu), care transcend granițele dintre discipline și care în contextul dat curriculum se întâlnesc cu domeniile tradiționale de dezvoltare ale copilului;</i></p>	<p><i>Domeniile experiențiale sunt problematici generale în care se încadrează situațiile și experiențele de învățare, construite pornind de la nevoile identificate la nivelul grupei de copii, pe domenii de dezvoltare;</i></p>
<p><i>Obiectivele cadru sunt obiective cu un grad ridicat de generalitate și de complexitate. În calitatea lor de dominante disciplinare, ele se referă la capacități și atitudini specifice disciplinei/domeniului experiențial și sunt urmărite de-a lungul mai multor ani școlari;</i></p> <p><i>Obiectivele de referință specifică rezultatele așteptate ale învățării la fiecare an școlar și urmăresc progresia în achiziția de competențe și de cunoștințe de la o grupă la alta.</i></p>	<p><i>Competența reprezintă un ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, deprinderi/ abilități și atitudini. (articolul 4 din LEN, https://legeaz.net/legea-educatiei-nationale-1-2011/art).</i></p> <p><i>Unitățile de competențe reprezintă ansambluri integrate de achiziții așteptate de la copii, în procesul de dezvoltare al acestora, în intervalul de la naștere până la intrarea în învățământul primar, ca urmare a participării lor la activitățile educaționale din unitățile de educație timpurie (creșe, grădinițe). Comportamente observabile ale copiilor, legate de achizițiile așteptate de la aceștia se regăsesc în <i>Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani.</i></i></p> <p><i>Elementele de competență sunt enunțuri concrete care sunt derivate din unitățile de competențe, fiind detalieri ale acestora. Elementelor de competențe le sunt asociate exemple de comportamente, precum și exemple de activități de învățare, care sprijină cadrul didactic în procesul de planificare calendaristică și de proiectare curriculară.</i></p>

Curriculumul precedent (OM nr.5233/2008)	Curriculumul actual
	<p>Obiectivele operaționale sunt <i>finalități educaționale, cu nivel redus de generalitate, care concretizează/ detaliază elementele de competență și care descriu intenții pedagogice, rezultate așteptate la finele activităților didactice, respectiv schimbări comportamentale ale preșcolarilor. Formularea obiectivelor operaționale în termeni de comportament este justificată și necesară, întrucât comportamentele pot fi observate direct, analizate, grupate, clasificate și evaluate în mod obiectiv.</i></p> <p><i>Unitățile de competențe și Elementele de competență din prezentul curriculum sunt definite pe domenii de dezvoltare și sunt urmărite de cadrul didactic pe toată durata parcurgerii programului educațional din cadrul unităților de educație timpurie (creșă și grădiniță).</i></p>
<p>În ceea ce privește curriculumul centrat pe obiective, literatura pedagogică specifică menționează:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obiectivele educaționale reprezintă finalitățile educaționale intenționate / anticipate / proiectate, fiind interpretate drept intrări; - obiectivele se definesc pentru contexte imediate, pe termen mediu și pe termen lung; - asigură orientarea activității didactice la nivelul procesului de învățământ; - exprimă normele valorice și manifestarea axiologică a finalităților; - pot fi operaționalizate; - îndeplinesc funcția evaluativă inițială, curentă și finală; - învățarea se concentrează pe cunoștințe, deprinderi, aplicate în situații tipice; - pot fi formulate/ reformulate de către cadrul didactic; - obiectivele sunt formulate pe discipline de studiu; - învățarea se concentrează pe cunoștințe, deprinderi, aplicate în situații tipice; - termenii de referință ai acestui tip de curriculum sunt: „a ști”, „a înțelege”, „a face”. 	<p>Se poate realiza o corespondență funcțională între conceptele curriculare cu care operează curriculumul pentru educația timpurie și cele ale curriculumului pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, astfel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - unitățile de competență corespund competențelor generale; - elementele de competență corespund competențelor specifice; - obiectivele operaționale se derivă din elementele de competență, care, la rândul lor se derivă din unitățile de competență (așa cum obiectivele operaționale, la celelalte niveluri de învățământ, se derivă din competențele specifice, iar acestea din competențele generale); - domeniile experiențiale pot fi corelate cu ariile curriculare din curriculumul celorlalte niveluri de învățământ; în descriptivul lor se regăsesc atitudini și valori.
Acest tip de curriculum conduce la o tratare mai strictă a actului	Acest tip de curriculum vizează o abordare mai generoasă și mai complexă

Curriculumul precedent (OM nr.5233/2008)	Curriculumul actual
educațional, în care abordarea monodisciplinară, secvențială este consistentă, însă permite și deschideri spre abordarea integrată a învățării.	a educației, prin crearea unor conexiuni între domeniile dezvoltării și obiectivele învățării, între domeniile dezvoltării și evoluția personalității copilului în ansamblu, ceea ce conduce la o abordare integrată a actului învățării și la diminuarea sau chiar la eliminarea intervențiilor fragmentate, simpliste, monodisciplinare.

Planul de învățământ pentru educația timpurie

Planul de învățământ pentru educația timpurie este documentul școlar elaborat de Ministerul Educației Naționale, are caracter unic și obligatoriu pentru fiecare nivel de vârstă și tip de instituție de educație specifică copilăriei timpurii. Documentul se prezintă sub formă schematică, cuprinzând toate activitățile de învățare pentru fiecare grupă și nivel de vârstă, numărul de ore aferente săptămânal fiecărei categorii de activități, pentru a putea asigura tuturor copiilor din toate unitățile antepreșcolare și preșcolare de stat și particulare din țară, acces la același tip de educație și șanse egale în dezvoltare și învățare.

Intervalul de vârstă	Categorii de activități de învățare	Număr activități/săptămână		Nr.ore/tură, din norma cadrului didactic, dedicate categoriilor de activități din planul de învățământ
		ON	OP/OS	
0 – 18 luni (naștere – 1,5 ani)	Jocuri și activități liber-alese	10	+10	2h x 5 zile = 10 h
	Rutine și tranziții	80	+80	2,5h x 2 zile = 5 h 3h x 3 zile = 9 h
	Activități tematice	6	+6	10 min x 3zile = 30 min. 15 min x 2 zile = 30 min.
	TOTAL	96	+96	25h

19 – 36 luni (1,6 – 3 ani)	Jocuri și activități liber-alese	40	+40	2,5h x 5zile = 12,5h
	Rutine și tranziții	40	+40	2 h x 2 zile = 4 h 2,5h x 3 zile = 6,5h
	Activități tematice	10	10	20/25 min. x 5zile = 100/120 min.
	TOTAL	90	+90	25 h
37 – 60 luni (3,1 – 5 ani)	Jocuri și activități liber-alese	30	+30	2h x 5 zile = 10h
	Activități de dezvoltare personală	22	+22	1,5h x 5 zile = 7,5h
	Activități pe domenii experiențiale	22	+22	1,5h x 5 zile = 7,5h
	TOTAL	74	+74	25 h
61 – 84 luni (5,1 – 6/7 ani)	Jocuri și activități liber-alese	20	+20	2h x 5 zile = 10h
	Activități de dezvoltare personală	15	+15	1,5h x 5 zile = 7,5h
	Activități pe domenii experiențiale	15	+15	1,5h x 5 zile = 7,5h
	TOTAL	50	+50	25 h

NOTĂ:

- Categoriile de activități menționate în planul de învățământ sunt activități de învățare desfășurate cu întreaga grupă de copii sau pe grupuri mici, în decursul unei săptămâni.
- Cele două coloane care aparțin **Numărului de activități/săptămână** conțin valori diferite în funcție de tipul de program al grupei/grădiniței (ON – orar normal, OP/OS – orar prelungit/săptămânal).
- Prezentul plan de învățământ este valabil pentru toate tipurile de servicii de educație și îngrijire oferite copiilor de la naștere la 6 ani, inclusiv copiilor cu dizabilități din învățământul special sau special integrat, caz în care se va acorda mai multă atenție așteptării unui răspuns din partea copilului, participării cu bucurie la activități alături de ceilalți etc. și mai puțin numărului de activități pe care acesta le desfășoară. Totodată, menționăm faptul că, în cazul grupelor din învățământul special sau special integrat, în afara acestor tipuri de activități, copiii beneficiază și de terapii specifice, care nu sunt contabilizate în acest plan de învățământ.
- Durata activităților poate varia, în funcție de particularitățile copiilor și, implicit, de interesul manifestat de grupul de copii/copil pentru acestea, de conținutul activităților, precum și în funcție de maniera de desfășurare. Recomandat este ca, pentru primul interval de vârstă, durata unei activități să fie de cel mult 5-10

minute, după care, pentru intervalele următoare, durata activității poate crește progresiv, până la 40 minute, în funcție de reperele enumerate mai sus. De asemenea, este foarte important ca, cel puțin la primul interval de vârstă, indiferent de durata recomandată pentru desfășurarea unei activități, cadrul didactic să aștepte reacția copilului. În funcție de această reacție, va decide asupra duratei, modului de desfășurare și conținutului (spre exemplu: dacă grupul de copii nu reacționează suficient de bine sau nu dă semne că a înțeles textul scurt însoțit de imaginile/păpușile/marionetele pe care cadrul didactic le folosește, activitatea ar putea continua cu o imitare a personajelor (onomatopee, dialog, mișcare) sau cu o simulare „a plecării” acestora către alți copii, ca semn că activitatea s-a încheiat).

- Conform prevederilor **Art. 262. din Legea educației naționale nr.1/2011**, cu modificările și completările ulterioare, *activitatea personalului didactic de predare se realizează într-un interval de timp zilnic de 8 ore, respectiv 40 de ore pe săptămână, și cuprinde: a) activități didactice de predare-învățare-evaluare și de instruire practică și examene de final de ciclu de studii, conform planurilor-cadru de învățământ; b) activități de pregătire metodică-științifică; c) activități de educație, complementare procesului de învățământ: mentorat, școală după școală, învățare pe tot parcursul vieții.*
- Programul zilnic de activitate efectivă cu copilul la grupă este **de 5 ore** pe zi, respectiv de 25 de ore pe săptămână.
- Activitatea personalului didactic de predare este completată **zilnic cu 3 ore de activitate de pregătire metodică-științifică**, în care se realizează: proiectarea curriculară, proiectarea și pregătirea activității zilnice, studiul individual, confecționarea materialului didactic, consemnarea observațiilor asupra copiilor în *Caietul de observații/Observator* și a progresului individual al copiilor în *Fișele individuale de progres*, proiectarea activităților extrașcolare sau a unor activități din cadrul proiectelor educaționale derulate, se amenajează sau se reorganizează ambientul educațional, se organizează expoziții cu produse ale activității copiilor, se concep și se realizează fișe de lucru, pot avea loc activități de consiliere a părinților, participări la cursuri de formare, la activități ale comisiei metodice, la întâlniri metodice, la schimburi de experiență, la activități în parteneriat cu familia sau alți parteneri educaționali etc.
- **O zi pe săptămână, cele 3 ore** de activitate de pregătire metodică-științifică vor fi desfășurate în instituția de învățământ. Acest lucru va permite derularea unor întâlniri ale cadrelor didactice din aceeași instituție și/sau din aceeași comisie metodică, în care se va încuraja procesul de reflecție cu privire la demersul didactic desfășurat cu copiii: exemple de bune practici, vulnerabilități, găsirea unor soluții la problemele existente; diseminarea unor aspecte relevante însușite în cadrul cursurilor de formare, clarificarea unor aspecte legate de aplicarea strategiilor didactice, de integrare a unor conținuturi, de evaluare a demersului didactic și de adaptarea la nevoile și interesele individuale ale copiilor etc. Activității metodice săptămânale desfășurate la nivelul unității de învățământ trebuie să i se acorde o deosebită importanță, întrucât conduce la crearea unei atmosfere efervescente, lucrative, la formarea unității de vederi între membrii aceluiași colectiv didactic pe probleme educaționale, și, în cele din urmă, la construirea **etosului instituției de învățământ**.

Metodologia de aplicare a Planului de învățământ pentru educația timpurie

1. Planul de învățământ prezintă o **abordare sistemică**, asigurând continuitatea în cadrul celei mai importante perioade de dezvoltare din viața copilului și între ciclurile de educație antepreșcolară, preșcolară și primară.
2. **Intervalele de vârstă** (0 – 18 luni, 19 – 36 de luni, 37 – 60 de luni și 61 – 84 de luni), care apar în planul de învățământ, precum și **categoriile și numărul de activități** sunt rezultatul corelării realităților din sistem cu *Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani* și cu tendințele la nivel mondial în domeniu.
3. **Copilul este un subiect activ în procesul învățării.** Învățarea copilului se realizează în context social și emoțional, în interacțiune directă cu adultul (începând cu mama/tata și apoi cu cadrul didactic).
4. **Dezvoltarea copilului** este dependentă de ocaziile pe care i le oferă rutina zilnică, interacțiunile cu ceilalți, organizarea mediului și activitățile/situațiile de învățare, special create de adult.
5. **Copilul învață prin imitare, explorare și experiențe**, iar jocul îi permite practicarea acestora într-o modalitate naturală și, în același timp, atractivă, ținând vie curiozitatea copilului și dorința acestuia de cunoaștere.
6. **Jocul este activitatea fundamentală a copilului** pe care se sprijină toate categoriile de activități de învățare. El influențează întreaga conduită și prefigurează personalitatea în plină formare a acestuia. Jean Piaget a definit jocul ca „pol al exercițiilor funcționale în cursul dezvoltării individului”, deoarece acesta angajează plenar copilul, atât pe verticală, cât și pe orizontală activității psihice în general. Cercetările psihologice au scos în evidență numeroase elemente psihice care se formează prin intermediul jocului. Jocul apelează la capacitatea copilului de a lucra cu simboluri, semne ce sunt atribuite obiectelor, acțiunilor și faptelor ce desemnează altceva decât sunt acestea în realitate. El operează cu reprezentări în care investeste și afectivitate și rațiune, nu este un proces simplu de percepție. Esența jocului este concentrată în procesul de reflectare și transformare în plan imaginar a realității concrete, proces prin care devine posibilă și plăcută pătrunderea copilului într-o realitate complexă, pe care o cunoaște activ. Prin joc se afirmă eul copilului, personalitatea sa. Acesta contribuie la eliberarea și extinderea eului, asigurând satisfacerea unei game foarte largi de trebuințe, de la trebuințe cognitive de explorare la cele de valorificare a potențialului de care dispune, de la trebuințe perceptorii și motorii, la trebuințe de autoexprimare în plan comportamental, totul în raport cu ansamblul vieții mintale și al adaptării intelectuale. La vârsta educației timpurii, jocul este printre puținele modalități de socializare a copilului. El deschide în fața „candidatului la umanitate” nu doar universul activității, ci și universul destul de variat al relațiilor interpersonale. Jocul oferă copilului posibilitatea de a-și apropia realitatea înconjurătoare, de a-și însuși funcția socială a obiectelor, de a se integra și de a coopera eficient cu cei din jur.
7. **Activitățile de învățare** (atât cele de la nivel antepreșcolar, cât și cele de la nivel preșcolar) reprezintă un ansamblu de acțiuni cu caracter planificat, sistematic, metodic, intensiv, organizate și conduse de cadrul didactic, în scopul atingerii unităților de competențe și a elementelor de competență prevăzute în *Curriculumul pentru educație timpurie*. Desfășurarea acestora necesită **coordonarea eforturilor comune ale celor trei parteneri** ai procesului de predare-învățare-evaluare, respectiv: **cadre didactice, părinți, copii**, dar și a colaboratorilor și partenerilor educaționali din comunitate, a căror implicare este la fel de importantă. În desfășurarea acestora, accentul va cădea pe încurajarea inițiativei

copilului, pe învățarea prin experimente și exersări individuale. Activitățile de învățare se desfășoară individual, în grupuri mici sau cu întreaga grupă de copii.

8. **Categoriile de activități de învățare** prezente în acest plan de învățământ sunt: (i) la nivel antepreșcolar – **Activități tematice, Rutine și tranziții, Jocuri și activități liber-alese** și (ii) – la nivel preșcolar - **Activități pe domenii experiențiale** (care pot fi activități integrate sau pe discipline), **Jocuri și activități liber-alese** și **Activități de dezvoltare personală**.
9. **Activitățile tematice** (nivel antepreșcolar) sunt: **Jocul** (mijloace de realizare: jocul cu jucăria, joc simbolic, joc senzorial, joc de construcție, joc didactic, joc cu nisip și apă etc.), **Activități artistice și de îndemânare** (mijloace de realizare: desen, pictură, modelaj, activități practice și gospodărești), **Activități de muzică și mișcare** (mijloace de realizare: audiții, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, cântece, euritmie), **Activități de creație și de comunicare** (mijloace de realizare: povestiri, memorizări, lucrul cu cartea, citire de imagini), **Activități de cunoaștere** (mijloace de realizare: observări, lecturi după imagini, activități matematice, convorbiri, jocuri didactice, experimente) și **Activități în aer liber** (mijloace de realizare: plimbări, jocuri la nisipar, jocuri și întreceri sportive, utilizarea aparatelor de joacă).
10. **Activitățile pe domenii experiențiale** (nivel preșcolar) sunt activități integrate, desfășurate cu copiii în cadrul unor proiecte planificate în funcție de temele mari propuse de curriculum, precum și de nivelul de vârstă și de nevoile și interesele copiilor din grupă. Mijloacele de realizare sunt jocul cu toate valențele și sub toate formele sale (liber, dirijat, inițiat de copii, sau inițiat de cadrul didactic, jocul didactic, logic, de perspicacitate, de creativitate, muzical, de mișcare etc.), discuțiile libere, povestirea, exercițiile cu material individual, experimentele, construcțiile, lectura după imagini, observarea, convorbirea, povestirile create de copii, memorizările, precum și alte mijloace, specifice didacticii, în funcție de nevoile educaționale ale copiilor preșcolari.
11. **Jocurile și activitățile liber-alese** sunt cele pe care copiii și le aleg și îi ajută să socializeze în mod progresiv și să se inițieze în cunoașterea lumii fizice, a mediului social și cultural căruia îi aparțin, a matematicii, comunicării, a limbajului citit și scris etc. Ele se desfășoară pe grupuri mici, în perechi și chiar individual (vezi Anexa nr.3) și pot fi abordate, în manieră integrată, cu activitățile tematice/pe domenii experiențiale și activitățile de dezvoltare personală. Reușita desfășurării jocurilor și a activităților liber-alese depinde în mare măsură de modul în care este organizat și conceput **mediul educațional**. Acesta trebuie să stimuleze copilul, să-l ajute să se orienteze, să-l invite la acțiune. Materialele care se vor regăsi zilnic în zonele/centrele/colțurile deschise nu trebuie să fie aleatorii, ci atent alese, în strânsă corelare cu tema săptămânii sau cu tema proiectului aflat în derulare. Astfel, dacă este vorba de activități desfășurate în sala de grupă, cadrul didactic va acorda o atenție deosebită organizării spațiului în centre, cum ar fi: **Biblioteca, Colțul căsuței/Joc de rol, Construcții, Știință, Arte, Nisip și apă** și altele. Organizarea acestor centre se va face ținând cont de resursele materiale, de spațiul existent și de nivelul de vârstă al copiilor. În funcție de spațiul disponibil, cadrul didactic poate deschide toate centrele sau cel puțin **trei centre de activitate**, în care pregătește zilnic „oferta” pentru copii, astfel încât aceștia să aibă posibilitatea **să aleagă** locul de învățare și joc, în funcție de disponibilitate și nevoi. **Copiii trebuie să se bucure de mobilitate și de libertatea de opțiune.**

Tema **Jocurilor și activităților liber-alese (ALA)** poate fi dată sub o formă generică, comună tuturor centrelor deschise, sau se pot stabili teme diferite pentru fiecare centru de activitate, aspect ce rămâne la latitudinea cadrului didactic sau în funcție de contextul învățării. În ambele situații, tema și conținutul activităților ALA se realizează simultan, corelându-se cu celelalte activități din programul zilei și cu tema proiectului aflat în derulare, având în atenție atingerea obiectivelor planificate.

Pentru jocurile și activitățile alese desfășurate în afara clasei (outdoor), o atenție specială va fi acordată atât organizării și amenajării curții de joc, cât și siguranței pe care o oferă copiilor spațiul respectiv și dotările existente.

Important:

- Jocurile și activitățile liber-alese (ALA) se desfășoară simultan și nu succesiv.
- Nu se așteaptă sosirea tuturor copiilor la grădiniță pentru a se putea începe activitatea pe centre.
- Nu este obligatoriu ca fiecare copil să parcurgă zilnic toate sectoarele/centrelor deschise.
- Activitățile de acest tip (ALA) nu se desfășoară frontal.
- Este necesar a se valorifica această importantă etapă din programul zilnic, pentru a se desfășura activități individuale, în perechi și cu grupuri mici de copii.

12. **Activitățile de dezvoltare personală** de la nivel preșcolar includ **rutinele, tranzițiile** (pe care le regăsim și la nivelul antepreșcolar), **o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții** (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), **activitățile din perioada după-amiezii** (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activitățile opționale și extrașcolare.
13. **Rutinele** sunt activitățile-reper după care se derulează întreaga activitate a zilei. Ele acoperă nevoile de bază ale copilului și contribuie la dezvoltarea globală a acestuia. Rutinele înglobează, de fapt, activități de tipul: *sosirea copilului, întâlnirea de dimineață, micul dejun, igiena – spălătul și toaleta, masa de prânz, somnul/perioada de relaxare de după-amiază, gustările, plecarea* și se disting prin faptul că se repetă zilnic, la intervale aproximativ stabile, cu aproape aceleași conținuturi. La întâlnirea de dimineață, accentul va cădea, printre altele (salutul, mișcările de înviorare/masajul, prezența, calendarul naturii), în funcție de vârsta copilului, pe: autocunoaștere, empatie, dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare, luarea deciziilor, încurajarea alegerilor și rezolvarea conflictelor.
14. **Tranzițiile** sunt activități de scurtă durată, care fac *trecerea de la momentele de rutină la activități de învățare, de la o activitate de învățare la alta*, în diverse momente ale zilei. Mijloacele de realizare ale acestui tip de activitate variază foarte mult, în funcție de vârsta copilului, de contextul momentului și de competențele cadrului didactic. În acest sens, ele pot lua forma unei activități desfășurate în mers ritmat, a unei activități care se desfășoară pe muzică sau în ritmul dat de recitarea unei numărători sau a unei frământări de limbă, a unei activități în care se execută, concomitent cu momentul de tranziție respectiv, un joc cu text și cânt cu anumite mișcări cunoscute deja de copii etc.
15. **Activitățile desfășurate în perioada după-amiezii** includ: activități recuperatorii și ameliorative pe domenii de învățare, recreative, de cultivare și dezvoltare a înclinațiilor. Acestea respectă ritmul propriu de învățare al copilului și aptitudinile individuale ale lui și sunt corelate cu tema săptămânală/tema proiectului și cu celelalte activități din programul zilei.
16. **Programul anual de studiu** și pentru nivelul antepreșcolar și pentru nivelul preșcolar se va organiza în jurul a șase mari teme (teme de integrare curriculară) *Cine sunt/ suntem?, Când, cum și de ce se întâmplă?, Cum este, a fost și va fi aici pe pământ?, Cum planificăm/ organizăm o activitate?, Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?* și *Ce și cum vreau să fiu?* (ordinea prezentării nu are o succesiune obligatorie și nu are nici o legătură cu momentul din anul școlar când pentru o temă sau alta se pot derula cu copiii, îndeosebi cu preșcolarii, diferite proiecte tematice).

Pentru intervalul de vârstă 0-3 ani, ca și pentru nivelul 3-5 ani, nu este obligatoriu să parcurgem toate cele șase teme pe parcursul unui an școlar. În acest context, cadrul didactic se poate opri la cel puțin 2 teme anuale (pentru nivelul antepreșcolar) și, respectiv, cel puțin 4 teme anuale (pentru nivelul preșcolar), în funcție de nivelul grupei și de elementele de competență avute în vedere. În situația grupelor cu copii de 5-6 ani se recomandă parcurgerea tuturor celor 6 teme anuale de studiu.

17. Pornind de la aceste teme, **anual, pe grupe de vârstă, se stabilesc proiectele/activitățile tematice** care urmează a se derula cu copiii.
18. Într-un an școlar, la nivelul preșcolar, se pot derula cu copiii **maximum 7 proiecte** cu o durată maximă de 5 săptămâni/proiect sau un număr mai mare de proiecte de mai mică amploare (ceea ce este recomandat), variind între 1-3 săptămâni, în funcție de complexitatea temei abordate și de interesul copiilor pentru tema respectivă. De asemenea, pot exista și săptămâni în care copiii nu sunt implicați în nici un proiect, dar în care sunt stabilite teme săptămânale independente, de interes pentru ceea ce copiii vor să studieze. Totodată, pot exista și proiecte de o zi (teme concurente) și/sau proiecte transsemestriale. Pentru nivelul antepreșcolar se recomandă abordarea tematică săptămânală.
19. **În medie**, pentru toate cele patru intervale de vârstă, **o activitate cu copiii durează între 5 și 40 de minute** (de regulă, 5-10 minute la nivel antepreșcolar și până la 40 minute la grupa mare, nivel preșcolar). În funcție de nivelul grupei, de particularitățile individuale ale copiilor din grupă, de conținuturile și obiectivele propuse la activitate, cadrul didactic va decide care este timpul efectiv necesar pentru desfășurarea fiecărei activități. Activitățile integrate derulate cu copiii preșcolari pot avea o durată care depășește intervalul recomandat, în contextul în care cadrul didactic planifică cu atenție, pe parcursul acestora, momentele de tranziție și rutină.
20. **Numărul de activități zilnice**, precum și numărul de activități dintr-o săptămână desfășurate cu copiii variază în funcție de tipul de program ales de părinți (program normal – 5 ore sau program prelungit/săptămânal – 10 ore) și în funcție de intervalul de vârstă al copiilor.
21. Pentru grupele de vârstă cuprinse în intervalul **de la naștere la 6 ani**, tipurile de activități desfășurate cu copiii vor viza **socializarea copilului** (comunicare, familiarizare, integrare, colaborare, cooperare, negociere, luarea deciziilor în comun etc.), **obținerea treptată a unei autonomii personale**, precum și **pregătirea pentru viața socială** (parte a acesteia fiind și pregătirea pentru școală).
22. Cadrele didactice vor respecta **Programul zilnic** (cu reperiile orare)¹ stabilit de Ministerul Educației Naționale.
23. **În programul zilnic este obligatoriu să existe cel puțin o activitate sau un moment/secvență de mișcare** (*joc de mișcare cu text și cânt, activitate de educație fizică, moment de înviorare, întreceri sau trasee sportive, plimbare în aer liber etc.*). Totodată, cadrul didactic va avea în vedere expunerea copiilor la factorii de mediu, ca și condiție pentru menținerea stării de sănătate și de călire a organismului și va scoate copiii în aer liber, cel puțin o dată pe zi, indiferent de anotimp (mențiuni clare și exprese legate de acest aspect vor fi trecute în *Contractele educaționale* ce se încheie cu părinții).
24. **Activitatea didactică a cadrului didactic din educația timpurie** se compune din **5 ore** pe zi de activitate desfășurată cu grupa de copii și **3 ore** de activitate metodică (proiectarea și pregătirea activităților pentru a doua zi, studiul individual, confecționarea materialului didactic, conceperea și realizarea unor fișe de lucru, participarea la cursuri de formare, comisii metodice, cercuri pedagogice, întâlniri metodice, schimburi de experiență, activități de consiliere a părinților, cursuri pentru părinți etc.). Întreaga activitate a cadrului didactic se înregistrează în documentul juridic *Caietul de evidență a activității cu copiii și a prezenței la grupă*² și este ilustrată în **portofoliul profesional**, pe care îl întocmește în urma

¹ Vezi Anexa 2

² Formatul orientativ pentru planificarea calendaristică se găsește în Anexa 3

desfășurării activității metodice zilnice (portofoliul va conține materiale care justifică activitatea metodică efectuată, de strictă necesitate cadrul didactic, precum: scenariile de activitate și proiectele didactice, proiectele tematice, materialele didactice confecționate, fișe de lucru și de evaluare, modele de lucrări artistico-plastice și practice, proiecte educative elaborate, protocoale de colaborare, studii de specialitate și documentații pe teme variate, pentru dezvoltarea profesională, pentru activitățile de consiliere a părinților sau pentru educația părinților, altele.), precum și în **portofoliile copiilor**, care dau măsura valorii sale profesionale.

25. **Instrumentele recomandate** pentru dezvoltarea personală a copiilor și pentru înregistrarea diferitelor aspecte privind activitatea zilnică cu copiii sunt: *Caietul de evidență a activităților cu copiii și a prezenței la grupă, Catalogul grupei, Caietul de observații/Observatorul, Fișele individuale de progres, Calendarul naturii, Jurnalul grupei și portofoliile copiilor, Tabela prezenței, Tabela responsabilităților, Ceasul, Calendarul evenimentelor, Roata/diagrama/universul emoțiilor, Din activitatea copiilor* (expoziții periodice, în interiorul și/sau exteriorul sălii de grupă, cu lucrări realizate de copii).
26. **Proiectele și programele educaționale** (locale, județene, naționale, internaționale), la care a aderat unitatea de învățământ sau cadrul didactic, conțin seturi de acțiuni planificate pe o durată determinată de timp, care urmăresc atingerea unor obiective. Întrucât acestea trebuie realizate într-o secvență logică, pentru a atinge obiectivele prestabilite, acestea se planifică atent, la fel ca toate celelalte activități desfășurate cu copiii. Fiecare cadru didactic trebuie să desfășoare activități în cel puțin un program/proiect educațional național sau județean, specific nivelului preșcolar, aducându-și, și în acest mod, contribuția la educarea copiilor pe anumite „paliere”.
27. Activitățile care privesc **educația rutieră, educația ecologică, educația sanitară/nutrițională, educația culturală, educația religioasă** intră în categoria activităților liber-alese, după cum pot intra, la fel de bine, și în categoria activităților pe domenii experiențiale; totul depinde de tipul și tema acestor activități și cât de bine se corelează cu tema proiectului sau cu tema săptămânală. Spre exemplificare: uneori există posibilitatea să introducem o temă din aceste domenii la *Întâlnirea de dimineață*, dacă se leagă de un eveniment relatat de copii (spre exemplu: *dacă un copil a auzit de un incendiu izbucnit în sat sau în vecini și aduce în discuție acest eveniment, considerăm că atunci este momentul potrivit pentru a face educație PSI*), sau dacă educatoarea găsește un pretext sau se folosește de un anumit eveniment/întâmplare pentru a aduce în atenția copiilor un nou proiect (exemplu: *în drum spre grădiniță, educatoarea întâlnește mai multe persoane care cultivă flori în grădină, în fața blocului/casei etc.; discută cu copiii despre acest lucru și propune derularea unui proiect cu tema „Flori de primăvară”*). Recomandat este să existe în planificările calendaristice o centralizare a acestor activități planificate și desfășurate cu copiii, pentru a nu se pierde din vedere aspecte esențiale ale educării lor, care se regăsesc în *Programa pentru educație timpurie* și în *Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani*.
28. **Activitățile extrașcolare** se vor planifica și desfășura lunar, cu participarea părinților și a partenerilor educaționali din comunitate (autorități locale, biserică, poliție, agenți economici etc.). Proiectarea acestora trebuie să se regăsească într-un singur document (*Caietul educatoarei* sau *Managementul grupei*), alături de celelalte activități, pentru a reliefa diversitatea, complexitatea, dar și convergența și coerența demersurilor educaționale întreprinse în educația copiilor.

29. Constatările înregistrate în teren și analizele efectuate asupra impactului activităților opționale desfășurate de alte persoane decât cadrul didactic de la grupă au condus la opinia că, prin diversitatea activităților organizate, cadrele didactice specializate pentru educația timpurie a copilului (educatoare, institutori/institutoare, profesori pentru învățământul preșcolar) oferă acestuia șansa de a participa la un program complex de dezvoltare intelectuală, morală, fizică și estetică, pe care educatoarea îl construiește cu măiestrie. În acest context, **activitatea opțională** intră în norma cadrului didactic și i se acordă o **plajă orară de 0-1/săptămână**.
30. **Activitatea de consiliere și orientare** susținută de cadrele didactice din învățământul preșcolar desfășurată săptămânal, în baza O.M. nr. 5132/2009 și Precizărilor MECS nr. 46267/28.09.2010, necesită o proiectare anticipată pentru perioade mai mari de timp (un semestru sau pentru intervalul dintre o vacanță și alta), pentru a asigura o comunicare constantă, promptă și eficientă cu părinții. Cadrul didactic trebuie să-și anticipeze atent această activitate, în corelare cu tema propusă. Pentru aceasta, se recomandă fiecărui cadru didactic să posede un portofoliu care să conțină materiale-suport pentru temele de consiliere – concepute sau preluate din diverse surse (valide și relevante). În același timp, fiecare cadru didactic va răspunde întrebărilor și solicitărilor părinților, chiar dacă sunt total diferite de tema planificată. În situația în care tema propusă de părinți nu poate fi soluționată atunci când a fost formulată, din cauza informațiilor insuficiente, cadrul didactic anunță părintele/părinții că se va documenta și va furniza răspunsurile solicitate la o dată anunțată.

Programa pentru educația timpurie – structura curriculară și modelul de proiectare curriculară promovat

Viziunea curriculară specifică valorizează paradigma competenței și centerază demersurile educaționale pe preșcolar și pe activitatea de învățare a acestuia, respectiv pe dobândirea unor comportamente care să asigure premisele constituirii unor elemente de competență și, ulterior, ale unităților de competențe.

Operarea cu obiective operaționale, elemente de competență și unități de competențe prezintă următoarele avantaje majore:

- oferă un grad ridicat de precizie în descrierea comportamentelor urmărite;
- evidențiază caracterul integrat al competențelor;
- subliniază necesitatea proiectării unei succesiuni de evenimente didactice care duc la formarea și dezvoltarea competențelor în sine;
- promovează o învățare cu un profund caracter inductiv (pornind de la comportamente observabile și măsurabile, la elemente de competență și ulterior la unități de competențe bine definite).

Axa Programei pentru educația timpurie o constituie: domeniile de dezvoltare – unitățile de competențe – elementele de competență – obiectivele operaționale – exemplele de comportamente – exemplele de activități de învățare.

Valorificând această axă, cadrul didactic practician va realiza derivările pedagogice necesare și, pornind de la domeniile de dezvoltare vizate în **Curriculumul pentru educația timpurie** și detaliate în **Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani**:

- va selecta unitățile de competențe și elementele de competență, pe care le va urmări;
- va formula obiectivele operaționale ale activităților educaționale ce urmează a fi realizate;
- va transfera unitățile de competențe și elementele de competență în practica didactică și le va „operaționaliza” prin construirea situații de învățare, adecvate comportamentelor pe care dorește să le formeze, cuprinse în obiectivele operaționale

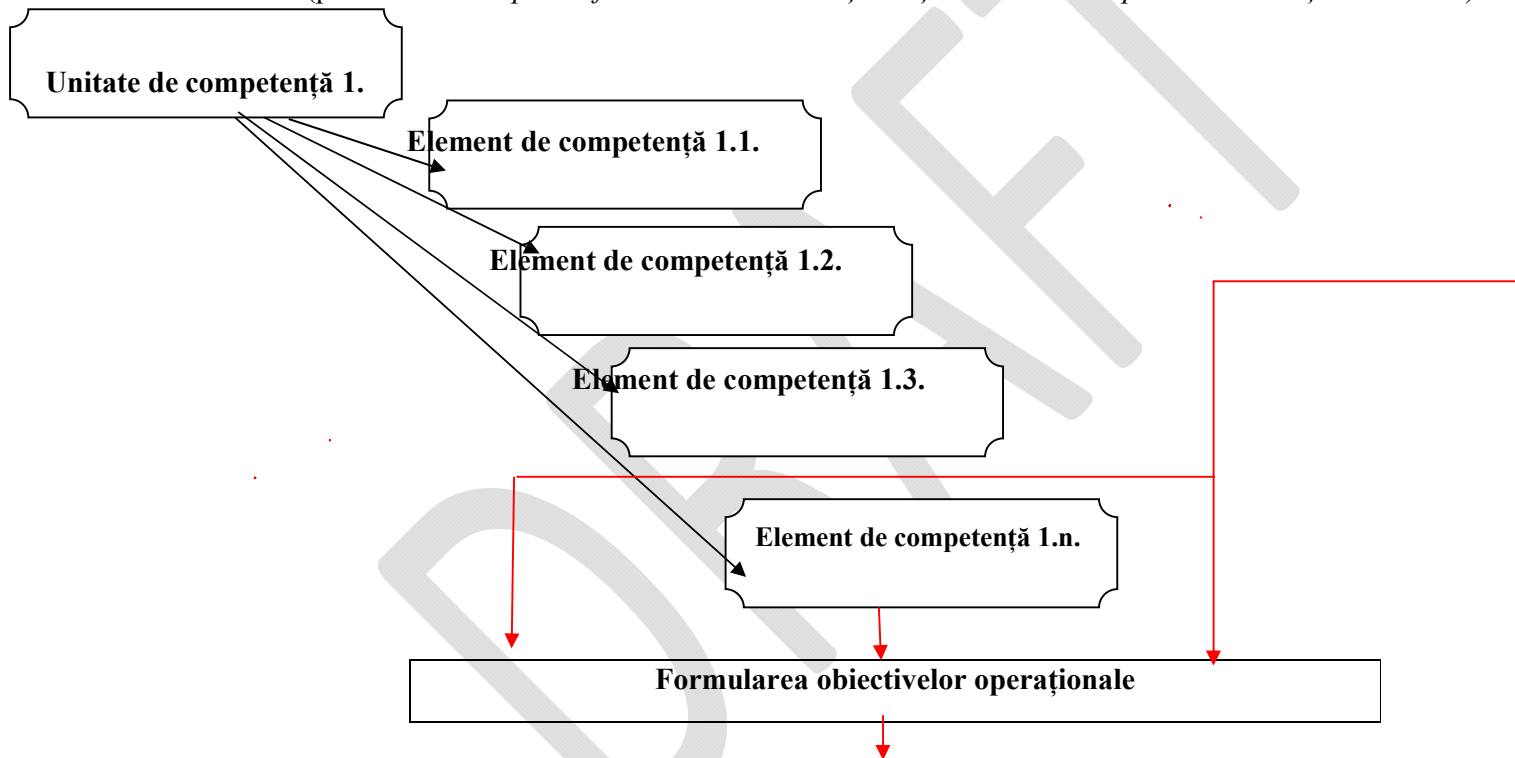
Demersurile de proiectare didactică la nivel microeducațional, realizate cu ajutorul *Programei pentru Educația timpurie*, sunt detaliate în modelul curricular următor:

I. DOMENIUL DE DEZVOLTARE

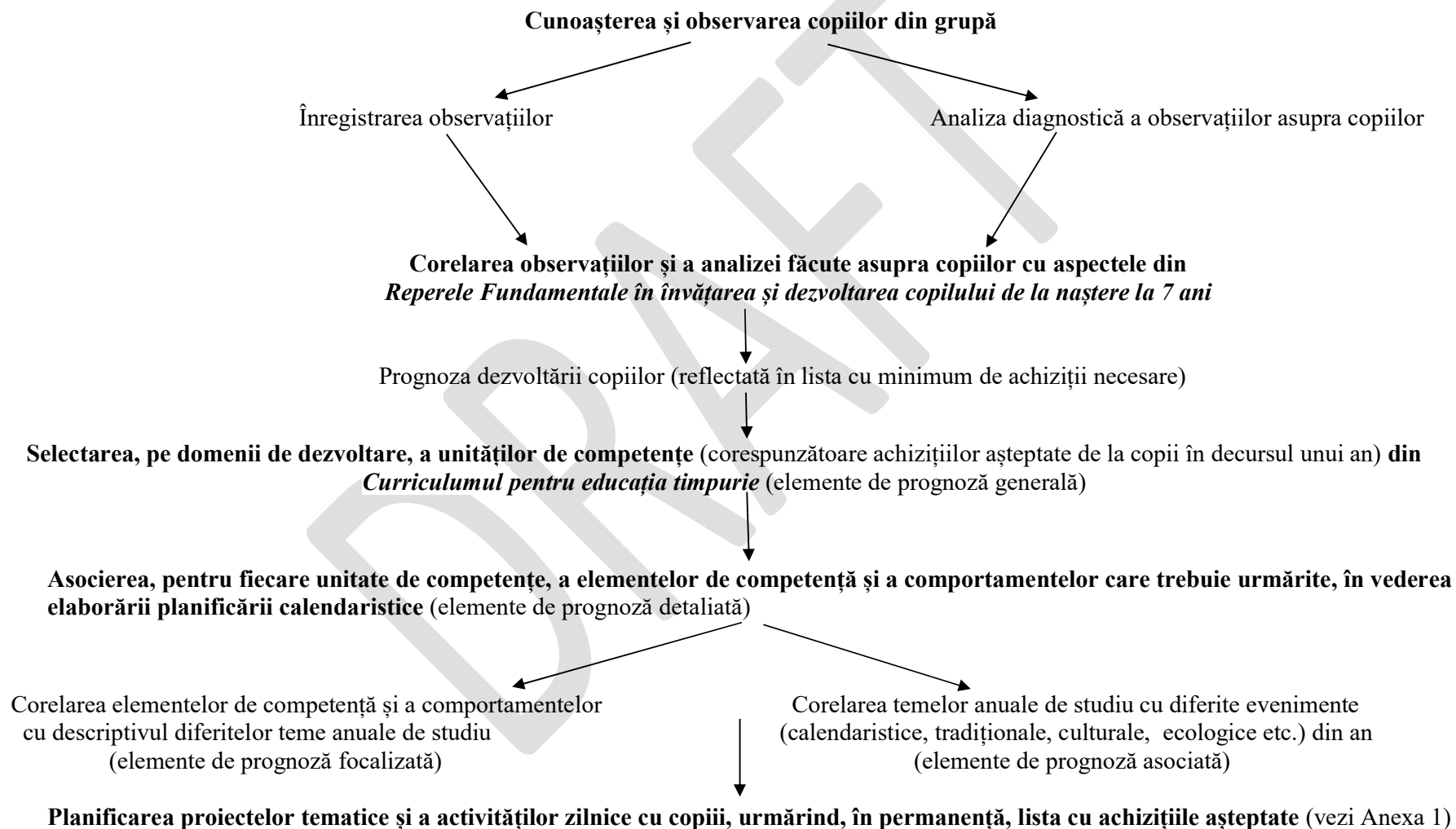
I.A. EXEMPLIFICARE DETALIATĂ

(pornind de la *Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani*)

0-3 ani		3-6 ani	
Exemple de comportamente	Activități de învățare	Exemple de comportamente	Activități de învățare

Detalierea *Curriculumului pentru educația timpurie* nu este una exhaustivă și, în acest context, ea invită specialiștii în domeniu la reflecție, participare și flexibilitate în abordare, precum și la valorificarea intuiției, experienței și a creativității didactice proprii. Totodată, menționăm faptul că noua paradigmă, promovată de *Curriculumul pentru educația timpurie*, determină cadrul didactic să urmeze câțiva pași esențiali, după cum se poate observa în schema de mai jos:

I. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

Nr. Crt.	UNITĂȚI DE COMPETENȚE	ELEMENTE DE COMPETENȚĂ
1.	Exersarea motricității grosiere a și motricității fine	1.1. Coordonarea mușchilor în desfășurarea unor activități diversificate 1.2. Participarea la activități fizice variate 1.3. Utilizarea mâinilor și a degetelor pentru scopuri diferite
2.	Stimularea dezvoltării senzorio-motorii	2.1. Utilizarea simțurilor (văzul, auzul, simțul tactil, mirosul etc.) în interacțiunea cu mediul; 2.2. Orientarea în spațiu pe baza simțurilor.
3.	Optimizarea sănătății, a nutriției, a îngrijirii, a igienei personale și a practicilor privind securitatea personală	3.1. Stimularea unei alimentații sănătoase variate 3.2. Însușirea/Formarea deprinderilor de păstrare a sănătății și igienei personale 3.3. Însușirea abilităților de autoprotecție față de obiecte și situații periculoase 3.4. Internalizarea regulilor de securitate personală

I.A. EXEMPLIFICARE DETALIATĂ (pornind de la *Reperetele fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani*)

Unitate de competențe 1: Exersarea motricității grosiere și a motricității fine

Element de competență: 1.1. Dirijarea coordonării mușchilor mari ai corpului cu un scop al mișcării

0-3 ani		3-6 ani	
Exemple de comportamente	Activități de învățare	Exemple de comportamente	Activități de învățare
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Își ridică, fiind pe burtă, capul și pieptul ➤ Dobândește control al mișcărilor mâinilor și picioarelor ➤ Se rostogolește ➤ Stă în șezut, cu sprijin din partea adultului și mai apoi fără sprijin ➤ Se împinge să se ridice în picioare, sprijinindu-se de ceva sau de cineva, merge ținându-se de mobilier ➤ Se apleacă pentru a explora obiecte aflate pe covor ➤ Încearcă să urce singur scările ➤ Duce obiecte în mâini, în timp ce merge 	<p>Jocuri în cadrul momentelor de tranziție în care copilul este așezat pe burtă și i se arată jucării care produc sunete, deplasându-le în câmpul vizual al acestuia cu scopul de a le urmări (ex. <i>Ridicăm capul</i>)</p> <p>Jocuri de prindere/atingere a unei jucării (ex. <i>Atingem clopoțelul</i>)</p> <p>Jocuri de mișcare pasivă a picioarelor (ex. <i>Batem cu picioarele în podea, Greierele răsturnat</i>)</p> <p>Jocuri de schimbare a poziției corpului, prin rostogoliri de pe spate pe burtă și de pe burtă pe spate (copilul este ajutat să se rostogolească</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Urcă și coboară scările ținând un obiect într-o mână sau în ambele mâini. ➤ Se târăște cu ușurință prin tuneluri, pe sub masă ➤ Se cațără pe echipamente de joacă pentru copii. ➤ Prinde cu ambele mâini o minge mare, lovește mingea, dând-o înapoi ➤ Merge și aleargă cu ușurință, coordonându-și armonios mișcările ➤ Sare pe ambele picioare și peste obiecte mici, păstrându-și echilibrul 	<p>Jocuri de explorare a grădiniței și a mediului apropiat, în care copilul este ajutat să urce și să coboare scările</p> <p>Jocuri de mișcare în sala de grupă sau în curte, dotată cu echipamente specifice (cercuri mari, tuneluri, coșuri de baschet, piramida etc.)</p> <p>Exerciții și jocuri cu mingea în pereche și în cerc</p> <p>Jocuri de mișcare, de coordonare ale părților mari ale corpului, mușchilor mari, în care sunt</p>

<p>dintr-un loc în altul.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Merge și aleargă cu ușurință, schimbând ritmul și direcția ➤ Lovește și aruncă mingea, cu control redus al direcției și vitezei ➤ Împinge obiecte ➤ Urcă și coboară scări, nealternând picioarele, fără sprijin 	<p>prin mișcarea unui prosop pe care acesta se află poziționat- ex. <i>Ne rostogolim</i>)</p> <p>Jocuri în pat sau, inițial, pe masa de înfășat, însoțite de cântece și rime, în care copilul este încurajat și ajutat să stea în șezut</p> <p>Jocuri pe podea, însoțite de cântece și rime, în care copilul este încurajat și ajutat să stea în picioare</p> <p>Exerciții de manipulare a unor obiecte și jucării (ex. <i>Prinde mingea</i>)</p> <p>Exerciții și jocuri de mers în linie dreaptă, cu spatele, alergare, jocuri cu text și cânt.</p> <p>Exerciții și jocuri cu mingea (apucare, aruncare, strângere în pumn)</p> <p>Activități de mișcare cu diferite jucării (căluți pentru a fi călăriți, cărucioare sau mașini pe care să le împingă)</p> <p>Jocuri de mișcare, în interior sau în aer liber, în care copiii sunt încurajați să urce trepte sau diferite denivelări ale podelei</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pedalează corespunzător când merge cu tricicleta ➤ Poziționează corpul și membrele în mod corespunzător, pentru a imita ceva sau pentru a executa o mișcare ➤ Lovește mingea către un punct anume cu oarecare precizie ➤ Aleargă cu ușurință pe lângă obstacole 	<p>incluse mișcări: mers și variante de mers, săritură, alergare, echilibru, târâre, ocolire, cățărare</p> <p>Jocuri și concursuri în aer liber (cu troinetă, tricicletă, bicicletă etc.)</p> <p>Jocuri de mișcare cu text și cânt</p> <p>Jocuri de imitare a mișcărilor unor animale, mișcări de dans și de mișcare, dramatizări și imitarea unor personaje din povești și filme pentru copii</p> <p>Exerciții și jocuri cu mingea, individual sau în pereche, aruncări și prinderi, aruncări la distanță și țintă</p> <p>Jocuri în cadrul activităților experiențiale, liber-alese, concursuri și parcururi aplicative</p>
--	--	--	--

Unitate de competențe 3: Optimizarea sănătății, a nutriției, a îngrijirii, a igienei personale și a practicilor privind securitatea personală

Element de competență 3.1.: Stimularea unei alimentații sănătoase variate

0-3 ani		3-6 ani	
Exemple de comportamente	Activități de învățare	Exemple de comportamente	Activități de învățare
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Se hrănește prin alăptare. ➤ Își reglează viteza și intensitatea cu care mănâncă. ➤ Consumă o varietate de mâncăruri din toate grupele de alimente (grupa 1: cereale; grupa 2: legume și fructe; grupa 3: carne, pește, ouă, lactate; grupa 4: dulciuri și grăsimi). ➤ Explorează mâncarea cu degetele. ➤ Începe să recunoască și să mănânce o mare 	<p>Activități în comun cu mama.</p> <p>Întâlniri cu invitarea unor specialiști în nutriție.</p> <p>Exersări libere favorizate de momentul de rutină – servirea mesei.</p> <p>Jocuri și activități de învățare tip: joc de rol, joc didactic, joc senzorial, citire de imagini, prin care copilul este încurajat să guste/recunoască diferite alimente/mâncăruri și să</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Participă la pregătirea unor gustări sănătoase. ➤ Numește unele calități ale alimentelor sănătoase, hrănitoare. ➤ Ajută la servirea mesei și își apreciază corect porția de mâncare. ➤ Explică rolul benefic sau dăunător al anumitor alimente pentru organismul uman. 	<p>Activități practice de preparare a sandwichurilor, gustărilor, salatelor de legume și fructe, prăjituri simple.</p> <p>Realizarea de rețete prin desene, decupaje și scrieri simple ale copiilor.</p> <p>Exersări libere favorizate de momentul de rutină – servirea mesei, în care copilul e încurajat și ajutat să</p>

<p>varietate de mâncăruri.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Face diferența între lucruri care se mănâncă și cele care nu se mănâncă. ➤ Poate face alegeri între diverse opțiuni de mâncare. ➤ Încearcă mâncăruri noi, când îi sunt oferite. 	<p>precizeze gustul acestora, folosindu-se de diferite simțuri (văz, miros, gust etc.).</p> <p>Activități de învățare și jocuri în timpul cărora copilul e stimulat să denumească alimentul, gustul acestuia și calitățile nutritive, după o serie de repetări și exemplificări anterioare oferite de adult (ex.: <i>Carnea de pui este dulce și gustoasă și ne dă energie. Merele au un gust dulce-acrișor, ne dau vitamine și ne ajută să avem pielea sănătoasă. Morcovul are un gust dulce și ne ajută să vedem mai bine.</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Recunoaște mâncăruri dintr-un grup de mâncăruri diferite, cu sprijinul adultului. 	<p>servească diferite alimente sau mâncăruri și să recunoască gustul lor.</p> <p>Jocuri și activități de învățare tip: joc de rol, joc didactic, joc senzorial, prin care copilul este stimulat să recunoască diferite alimente/mâncăruri și să precizeze gustul acestora folosindu-se de diferite simțuri.</p> <p>Activități de autogospodărire, de implicare a copiilor, de responsabilizare prin oferirea de sarcini (spălarea fructelor și legumelor, activități de plantare, creștere și recoltare a unor legume și zarzavaturi).</p> <p>Activități extracurriculare de tipul <i>Ziua fructelor, Carnavalul legumelor</i> etc.</p> <p>Proiecte privind alimentația sănătoasă, în colaborare cu specialiști și părinți.</p> <p>Povești tematice, dezbateri, cântece, filme educative.</p>
--	---	---	---

II. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Nr. Crt.	UNITĂȚI DE COMPETENȚE	ELEMENTE DE COMPETENȚĂ
1.	<i>Inițierea interacțiunilor cu adulții și cu copiii de vârste apropiate</i>	1.1. Susținerea încrederii în adulții cunoscuți și interacționarea cu aceștia 1.2. Formarea abilității de solicitare și primire a ajutorului când are nevoie 1.3. Inițierea unor interacțiuni pozitive cu copii de vârstă apropiată
2.	<i>Învățarea/fixarea comportamentelor prosoziale, de acceptare și respectare a diversității</i>	2.1. Exprimarea recunoașterii, aprecierii și respectării asemănărilor și deosebirilor dintre oameni 2.2. Însușirea și respectarea regulilor; înțelegerea efectelor acestora 2.3. Asumarea responsabilităților, negocierea și participarea la luarea deciziilor 2.4. Manifestarea empatiei față de celelalte persoane
3.	<i>Identificarea/descoperirea conceptului de sine</i>	3.1. Sprijinirea în realizarea autoaprecierii pozitive, 3.2. Promovarea unei imagini de sine corectă, cu caracteristici specifice
4.	<i>Reglarea autocontrolului și a expresivității emoționale</i>	4.1. Recunoașterea și exprimarea emoțiilor 4.2. Gestionarea corectă a emoțiilor

II.1. EXEMPLIFICARE DETALIATĂ (pornind de la *Reperetele fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani*)

Unitate de competențe 1: Inițierea interacțiunilor cu adulții și cu copiii de vârste apropiate

Element de competență: 1.3. - Inițierea unor interacțiuni pozitive cu copii de vârstă apropiată

0 – 3ani		3-6 ani	
Exemple de comportamente	Activități de învățare	Exemple de comportamente	Activități de învățare
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zâmbește altor copii. ➤ Exprimă, prin sunete, gesturi, expresii faciale, bucuria de a se juca împreună cu alți copii. ➤ Arată interes față de alți copii, urmărindu-i cu privirea și imitându-le comportamentul (de 	<ul style="list-style-type: none"> Jocuri cu obiecte (oglină) împreună cu adultul Jocuri cu imagini, jetoane, poze ale colegilor de grupă Jocuri incastro Povești tematice Jocuri de grup; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Se alătură unui grup de copii care se joacă (cu ajutorul adultului, dacă este necesar.) ➤ Inițiază o activitate împreună cu alt copil. ➤ De cele mai multe ori își exprimă dorința de a se despărți de adult, pentru 	<ul style="list-style-type: none"> Jocuri libere individuale, în perechi sau grupuri mici, cu încurajarea comunicării Jocuri de construcții în grupuri mici, în care să comunice prin cuvinte, gesturi, semne Jocuri sportive, în perechi sau în

<p>ex. comportamentul fraților).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Începe să se joace în paralel cu alți copii. ➤ Inițiază interacțiuni sociale cu co-vârșnici. ➤ Se bucură de compania copiilor la joacă. ➤ Manifestă spontan preferința de a se juca cu copii pe care îi cunoaște. 	<p>Jocuri simbolice cu subiect și cu roluri</p> <p>Jocuri cu marionete</p> <p>Construcții în nisip</p> <p>Jocuri la masa luminoasă</p>	<p>a se juca împreună cu alți copii.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Se conformează deciziilor de grup. ➤ Cooperează, face schimb de obiecte în joc. ➤ Se împrietenește și menține prietenia cu cel puțin un copil. ➤ Rămâne cu grupul și nu merge cu persoane necunoscute. ➤ Interacționează din proprie inițiativă cu copii apropiați ca vârstă în diferite contexte. ➤ Inventează activități care implică mai mult de un copil. ➤ Cere și oferă ajutor altor copii (ajută alt copil să găsească o jucărie rătăcită, să își facă patul). ➤ Propune, dar și urmează sugestiile unui camarad de joacă despre cum să se joace. ➤ Se identifică drept prieten al unor copii din diferite medii apropiate (la grădiniță, acasă/ la bloc, la bunici). 	<p>echipă</p> <p>Povești terapeutice și povești raționale despre prietenie, relații pozitive/negative între personaje</p> <p>Convorbiri – pentru dezbaterăa unor norme de conduită și compararea unor conduite observate și/sau imaginate</p> <p>Jocuri de comunicare prin gest, mimică, pantomimă și cuvinte</p> <p>Microscenete cu jucării pentru verbalizarea acțiunilor</p> <p>Jocuri de rol prin care să exerseze un comportament corespunzător</p> <p>Jocuri didactice</p> <p>Desenul liber în grup</p> <p>Activități practice, gospodărești, în care să interacționeze utilizând modelul adulților</p> <p>Audiții și vizionări</p> <p>Sărbătorirea zilelor de naștere</p> <p>Dans și mișcare creativă</p>
---	--	---	--

Unitate de competențe 4.: Reglarea autocontrolului și a expresivității emoționale

Element de competență 4.1. - Recunoașterea și exprimarea emoțiilor

0 – 3ani		3-6 ani	
Exemple de comportamente	Activități de învățare	Exemple de comportamente	Activități de învățare
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Țipă, utilizează expresii faciale și mișcări corporale pentru a-și exprima emoțiile. ➤ Răspunde la manifestările celorlalți (plânge atunci când și alți copii plâng). ➤ Zâmbește, gângurește sau râde ca răspuns la interacțiunile pozitive cu adulții. ➤ Se încruntă când nu reușește să 	<p>Jocuri-exercițiu de recunoaștere a emoțiilor de bază: bucurie, tristețe, furie, mulțumire, teamă</p> <p>Jocuri de imitație a emoțiilor mimate de adult</p> <p>Jocuri cu cânt, recitative</p> <p>Jocuri de recunoaștere și denumire a emoțiilor exprimate prin mimica educatoarei sau a altui copil din grupă</p> <p>Jocuri cu obiecte</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Răspunde la emoții prin joc de rol. ➤ Asociază emoțiile cu cuvinte și expresii faciale; ➤ Își exprimă emoțiile prin joc și activități artistice; ➤ Împărtășește celorlalți trăirile/emoțiile sale (copiilor de vârstă apropiată, adulților din anturaj); ➤ Reacționează emoțional, într-o manieră adaptativă și flexibilă în 	<p>Jocuri-exercițiu, lecturi după imagini, de identificare a emoțiilor</p> <p>Jocuri de rol în care să recunoască și să denumească stări, emoții, sentimente</p> <p>Activități de lectură, povestire, recitare (exprimarea satisfacției, uimirii, bucuriei, utilizând paraverbalul, mimica, gesturile)</p> <p>Jocuri didactice de ordonare, grupare, selectare a imaginilor care redau stări emoționale</p>

<p>facă ceva.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Recunoaște emoții simple (teamă, bucurie, tristețe). ➤ Folosește modalități de exprimare emoțională adecvate contextului. 	<p>Construcții de turnuri Incantații.</p>	<p>contexte sociale și fizice variate;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Își verbalizează frustrarea; ➤ Are mimică adecvată sensului mesajului transmis de altcineva. 	<p>Povestiri create, având ca temă exprimarea unor emoții din viața copiilor</p> <p>Jocuri-exercițiu, jocuri de masă cu imagini pentru realizarea legăturii dintre acțiuni și emoții</p> <p>Redarea emoțiilor, prin intermediul desenelor, semnelor, literelor, etc.</p> <p>Teatru cu măști</p> <p>Povestiri tematice</p> <p>Jocul liber</p> <p>Jocuri de mimă</p> <p>Activități de redare a emoțiilor, prin creații artistico-plastice (desen, pictură, modelaj)</p> <p>Vizionări de filme/desene animate</p> <p>Memorizări</p> <p>Softuri educaționale cu tematică specifică.</p>
--	---	--	---

III. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Nr. Crt.	UNITĂȚI DE COMPETENȚE	ELEMENTE DE COMPETENȚĂ
1.	Stimularea curiozității, a interesului și a inițiativei în învățare	1.1. Manifestarea curiozității și interesului pentru experimentarea și învățarea de lucruri noi 1.2. Inițierea de activități de învățare noi și interacțiuni cu copiii sau adulții
2.	Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități)	2.1. Realizarea sarcinii cu consecvență 2.2. Sprijinirea în realizarea sarcinilor la care întâmpină dificultăți
3.	Exersarea potențialului creativ	3.1. Manifestarea creativității în joc, 3.2. Sprijinirea derulării unor conversații și povestiri creative. 3.3. Susținerea exprimării creativității prin activități artistico – plastice, muzicale și practice.

III.1. EXEMPLIFICARE DETALIATĂ (pornind de la Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani)

Unitate de competențe 1: Stimularea curiozității, a interesului și a inițiativei în învățare

Element de competență 1.1. Manifestarea curiozității și interesului pentru experimentarea și învățarea de lucruri noi

0 - 3ani		3-6 ani	
Exemple de comportamente	Activități de învățare	Exemple de comportamente	Activități de învățare
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Reacționează la sunete noi și lumini (se întoarce, se liniștește sau devine agitat). ➤ Își manifestă curiozitatea prin explorarea mediului (de ex. întinde mâna să prindă ploaia). ➤ Manifestă interes pentru activități și obiecte noi. ➤ Experimentează materiale noi și combinații noi de materiale. ➤ Pune întrebări despre oameni noi și obiecte necunoscute. 	<ul style="list-style-type: none"> Exerciții de prindere și mănuiere a obiectelor Jocuri senzoriale Jocuri de intercunoaștere Exerciții de prindere și mănuiere a obiectelor noi Jocuri de mișcare Activități individuale și în grup, de durată scurtă Jocuri manipulative Jocuri imitative Jocuri cu pensule, trafaleti, ceracolor, cretă, cărbune etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Manifestă entuziasm față de deplasările în aer liber și în locuri noi. ➤ Experimentează materiale noi și combinații noi de materiale. ➤ Manifestă interes față de cum și de ce oamenii fac diverse lucruri. ➤ Formulează frecvent întrebarea „De ce?” și „Cum?”, pentru a înțelege ce se petrece în jur. ➤ Își conturează incipient domenii de interes (dinozauri, animale, eroi ca Spiderman, Țestoasele Ninja, păpuși Barbie etc.). Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur. ➤ Caută informații noi legate de domeniile care îl interesează. ➤ Exprimă satisfacția în descoperirea și discutarea unor noi informații și situații. ➤ Împărtășește celorlalți entuziasmul său legat de noi descoperiri. 	<ul style="list-style-type: none"> Activități în aer liber și outdoor Miniexperimente libere sau organizate în sala de grupă sau acasă Exerciții de accesare a surselor de informare: cărți, Internet, muzee Vizite de informare și studiu în diverse medii (mediul natural, muzee, acvarii, grădini botanice și zoologice, expoziții de animale și păsări etc.) Elaborare de proiecte individuale sau de grup pe o temă aleasă de copii și prezentarea lor de către copii Jocuri și activități în aer liber și în sala de grupă Activități libere inițiate și organizate de copii în sala de grupă sau acasă Jocuri de creație Jocuri de rol Jocuri cu subiecte din viața cotidiană Activități gospodărești

IV. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Nr. Crt.	UNITĂȚI DE COMPETENȚE	ELEMENTE DE COMPETENȚĂ
1.	Îmbunătățirea limbajului și a comunicării	1.1. Exersarea ascultării active a unui mesaj pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă) 1.2. Susținerea exprimării verbale a unui mesaj, emoții, povestiri etc. (comunicare expresivă)
2.	Inițierea/încurajarea citirii și scrierii	2.1. Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții 2.2. Discriminarea/Diferențierea fonetică a cuvintelor, silabelor, sunetelor; asocierea sunet – literă 2.3. Identificarea mesajului scris/vorbit 2.4. Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

IV.1. EXEMPLIFICARE DETALIATĂ (pornind de la Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani)

Unitate de competențe 1: Îmbunătățirea limbajului și a comunicării

Element de competență: 1.1. . Exersarea ascultării active a unui mesaj pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă)

0 – 3 ani		3- 6 ani	
Exemple de comportamente	Exemple de activități de învățare	Exemple de comportamente	Exemple de activități de învățare
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Recunoaște vocile persoanelor cunoscute și se întoarce spre vorbitori. ➤ Preferă sunetele vocilor cunoscute (mama, tata), față de alte voci sau înregistrări. ➤ Acționează adecvat la comenzi care includ verbe (vino, deschide/închide...). ➤ Repetă un mesaj verbal simplu atunci când îl aude. ➤ Participă la jocuri/cântece/poezii însoțite, inițial, de gesturi. 	<ul style="list-style-type: none"> joc de atenție pentru receptarea mesajului audiții jocuri de mișcare exerciții de pronunție, joc de rol jocuri de mișcare și jocuri cu text și cânt povestirea joc-exercițiu joc de recunoaștere joc de manipulare exerciții de vocabular 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Participă la discuțiile unui grup, ascultând interlocutorii pentru un timp scurt. ➤ Demonstrează înțelegerea vocabularului uzual/de bază, prin adecvarea răspunsului. ➤ Utilizează, în contexte adecvate, informații dobândite prin ascultare ➤ Ascultă cu plăcere povești înregistrate pe diferite suporturi magnetice (casetă audio, CD), înregistrări radio sau povești citite de adulți. 	<ul style="list-style-type: none"> lectură după imagini joc didactic audiție povestire repovestire convorbire joc de rol joc-exercițiu memorizare

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ascultă povești și povestiri scurte, simple, pe care le preferă cu un final fericit. ➤ Indică obiecte familiare și persoane, când ele sunt denumite, îndeplinind comenzi simple însoțite de gesturi ➤ Răspunde la comenzi ➤ Îndeplinește 2 comenzi corelate redate prin folosirea unor structuri mai complexe care includ substantiv, verbe, adverbe, adjective („Așază jucăriile de construit în rafturile lor și vino la masă”). ➤ Adresează întrebări simple: „Ce este?”. 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Participă la activități în care se citesc povești, povestiri pentru mai mult de 20 minute. ➤ Participă activ la discuțiile dintr-un grup, ascultând și intervenind în conversație, exprimându-și opinia. ➤ Demonstrează un grad înalt de înțelegere și participare în conversații alături de copii sau adulți. ➤ Răspunde la întrebări, folosind limbajul verbal, referindu-se atât la contextul prezent, cât și la alte contexte. ➤ Face diferența între cuvintele reale și cele inventate. ➤ Întreabă ce înseamnă cuvintele necunoscute. ➤ Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor. ➤ Utilizează dialoguri în jocurile simbolice. 	
--	--	--	--

Unitate de competențe 2: Inițierea/încurajarea citirii și scrierii

Element de competență: 2.1. Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții

0 - 3ani		3-6 ani	
Exemple de comportamente	Activități de învățare	Exemple de comportamente	Activități de învățare
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Explorează cărțile cu toate simțurile (văz, tactil, gust, olfactiv). ➤ Exprimă stări de spirit când i se 	lectură după imagini povestire repovestire	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Răsfoiește cu interes cărți de ficțiune/ non-ficțiune, poezie pentru copii, poezie populară, basme, reviste cu benzi desenate. 	lectură după imagini povestire repovestire joc-exercițiu

<p>citește (gângurește, zâmbește...).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Urmărește și „citește imaginile” cărții preferate, asistat de un adult. ➤ Reține cuvinte, expresii din povestea preferată. 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ Reproduce/Recunoaște titlul, autorul cărții/textului audiat. ➤ Alege diferite cărți în funcție de interes (despre dinozauri, despre vapoare). ➤ Demonstrează că știe cum să utilizeze și să păstreze cărțile. ➤ Recunoaște cuvinte cunoscute de pe etichete familiare (din sala de grupă, de acasă). ➤ Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată ➤ Diferențiază un text în proză de unul în versuri. ➤ Asistă în momente de lectură fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei. 	<p>memorizare convorbire</p>
---	--	---	----------------------------------

V. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Nr. Crt.	UNITĂȚI DE COMPETENȚE	ELEMENTE DE COMPETENȚĂ
1.	Identificarea unor situații și relații logice în mediul înconjurător	1.1. Identificarea unor fenomene/relații din mediul apropiat 1.2. Compararea de experiențe, acțiuni, evenimente, fenomene/relații din mediul apropiat 1.3. Construirea unor noi experiențe pornind de la experiențe trecute. 1.4. Identificarea de multiple răspunsuri/soluții la întrebări, situații, probleme și provocări
2.	Dobândirea de cunoștințe și deprinderi elementare matematice	2.1. Confirmarea cunoașterii numerelor și a numerației. 2.2. Dovedirea cunoștințelor despre mărime, formă, greutate, înălțime, lungime, volum. 2.3. Identificarea și numirea formelor obiectelor. 2.4. Efectuarea operațiilor de seriare, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor 2.5. Rezolvarea de probleme pornind de la sortarea și reprezentarea unor date
3.	Formularea unor explicații simple despre lumea înconjurătoare	3.1. Evidențierea caracteristicilor unor obiecte localizate în spațiul înconjurător 3.2. Utilizarea de instrumente și metode specifice pentru investigarea mediului 3.3. Identificarea unor caracteristici ale lumii vii, ale Pământului și Spațiului. 3.4. Descrierea unor caracteristici ale lumii vii, ale Pământului și Spațiului 3.5. Conștientizarea poziției omului ca parte a lumii vii și ființă socială

V.1. EXEMPLIFICARE DETALIATĂ (pornind de la *Reperetele fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani*)

Unitate de competențe 2: Identificarea unor situații și relații logice în mediul înconjurător

Element de competență 2.4. Realizarea operațiilor de seriare, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor			
0-3 ani		3-6 ani	
Exemple de comportamente	Activități de învățare	Exemple de comportamente	Activități de învățare
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Seriază obiecte de același fel într-un șir (un șir de cuburi); ➤ Grupează obiectele după un criteriu specificat ; ➤ Identifică, cu sprijin, categorii 	Jocuri de imitație Citire de imagini pentru a numi formele, culorile, mărimea Căntece/ audiții muzicale și asocierea lor cu imagini	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alcătuiește grupe/mulțimi noi de obiecte/elemente după criteriul de formă, culoare, mărime și alte criterii prestabilite; sesizarea obiectelor/elementelor care nu aparțin 	Activități tip joc în cadrul Jocurilor și activităților alese: <i>Grupează obiectele de aceeași culoare</i> (roșii, galbene, verzi etc.), <i>Separă obiectele mari de obiectele mici și spune ce grupe ai format?</i>

<p>de obiecte, ființe (pisica, vulpea, câinele sunt animale);</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Identifică la cerere obiecte mari și obiecte mici de același tip; ➤ Formează grupe după un criteriu dat; ➤ Compară mărimea unor obiecte familiare de același fel (pantofi, bluze etc.). ➤ Identifică, prin comparare, care obiect este mai mare dintre două obiecte de același tip; ➤ Se joacă cu jucării de diverse mărimi, forme și ordonează, cu sprijin, câteva obiecte după mărime ; ➤ Așază într-o anumită ordine, prin alternare, a obiectelor din 2 sau 3 mulțimi diferite, după modele structurate inițial de către educatoare (alternare de forme, mărimi, culori). 	<p>Jocuri de clasificare (ex.să strângă materialele care sunt numai animale, sau care sunt roșii, sau care sunt rotunde etc.)</p> <p>Jocuri-exercițiu, exercițiu cu material individual</p> <p>Observare</p> <p>Joc-exercițiu de comparare: <i>Cine este mai mic/ mai mare?, Asemănări</i></p> <p>Jocuri senzoriale de cunoaștere a mediului înconjurător</p> <p>Jocuri de grupare a obiectelor după mărime: <i>Cuburi mari – cuburi mici, Păpuși mari și mici, Pantaloni mici, mari etc.</i></p> <p>Jocuri-exercițiu pentru stabilirea apartenenței sau nonapartenenței unui obiect la o grupă: ex.: <i>Așază-mă lângă jucării care au culoarea mea!, Alegem și grupăm mingi colorate, Jocul culorilor, Grupează jucăriile care au aceeași formă; spune ce grup ai format? De ce le-ai pus împreună?, Formează grupe de obiecte roșii, galbene etc., Garajul mare și garajul mic, Facem ordine la creioane!</i></p> <p>Jocuri-exercițiu pentru compararea obiectelor din grupă, în funcție de criteriile: formă, culoare, mărime: <i>Sunt cel mic sau cel mare?, Alege jucăria mică sau mare, Mere mari și mere mici</i></p> <p>Exerciții de ordonare după un criteriu dat</p> <p>Exerciții cu material individual</p> <p>Joc didactic (ex.: <i>Cine vine după mine?, Formăm un tren cu vagoane de forme și culori diferite, Așezăm în horă fetițe și băieți, Mărgele colorate – înșirare prin alternare, Modelăm din plastilină nasturi mari și mici și-i așezăm în rând, unul mare, unul mic...etc.</i></p>	<p>grupe/mulțimii și motivarea apartenenței</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Compară grupe/mulțimi de obiecte/elemente și apreciază global cantitatea și prin formare de perechi (prin corespondență) ➤ Constituie grupe/mulțimi după o anumită însușire comună/ criteriu; ordonarea obiectelor/elementelor unei grupe/mulțimi după dimensiunea acestora (mărime, lungime, lățime, grosime) ➤ Formează grupe/mulțimi după o însușire comună (criteriu) sugerat de către educatoare sau ales de către copii; motivează apartenența sau nonapartenența la o anumită mulțime ➤ Grupează obiecte cotidiene care se potrivesc ca utilizare ➤ Ordonează obiectele în funcție de o caracteristică, utilizând încercarea și eroarea (de la mic la mare, de la gros la subțire etc.) ➤ Sortează obiectele în categorii, clasificându-le și comparându-le în funcție de două criterii (mărime, culoare) ➤ Descrie și explică de ce anumite obiecte sunt ordonate sau grupate într-un anumit fel ➤ Ordonează un grup de obiecte care au aceeași formă, dar sunt de dimensiuni diferite, în șir crescător și descrescător ➤ Realizează complet șirul crescător, pentru consolidarea reprezentărilor copiilor privind raportul relativ de diferență de mărime (mai mare decât...; mai mic decât... etc.) ➤ Ordonează după mărime (<i>mic, mare, foarte mare etc. sau cel mai mic, mic, mare, cel mai mare</i>); ➤ Ordonează după grosime, lungime, 	<p>Joc didactic: <i>Spune de ce nu se potrivește în grupă această jucărie!;</i> <i>Unde sunt mai multe, unde sunt mai puține?;</i> <i>Găsește-mi frații!, Perechi, perechi</i></p> <p>Exerciții cu material individual: <i>Spune de ce sunt jucăriile acestea puse împreună în mulțime?, Formează grupe/mulțimi și spune de ce ai așezat jucăriile în aceste grupe/mulțimi?</i></p> <p>Jocuri de alternare</p> <p>Jocuri de punere în corespondență a obiectelor care sunt legate ca utilizare (pantoful cu șoseta, ghiveciul cu floarea etc.)</p> <p>Jocuri-exerciții de clasificare după criterii date sau după criterii propuse de copii</p> <p>Exerciții de argumentare</p> <p>Jocuri-exercițiu: <i>Așază în șir obiectele ... de la cel mai mic la cel mai mare (și invers), Așază în șir obiectele ... de la cel mai lung (și invers), Așază în șir obiectele ... de la cel mai subțire la cel mai gros (și invers), Așază în șir obiectele ... de la cel mai îngust la cel mai lat (și invers);</i></p> <p>Jocuri de creație</p> <p>Jocuri simbolice</p> <p>Jocuri logico-matematice cu ajutorul truselor Logi I și Logi II, pentru stabilirea criteriilor de diferențiere a pieselor geometrice și pentru efectuarea de operații de mulțimi formate din piese geometrice</p> <p>Jocuri de descriere și caracterizare a grupelor/mulțimilor și a elementelor componente, prin care se asigură procesul de interiorizare treptată a acțiunii, prin intuitiv determinărilor existente între interiorul și exteriorul grupe/mulțimii (prin descriere și caracterizare), folosind limbajul logic:</p> <ul style="list-style-type: none"> • și... și... (intersecția); • și... dar nu... (diferența); • ... sau ...; sau... sau... (reuniunea); • nici... nici... (complementara reuniunii)
--	--	--	---

		lăţime (2-5 dimensiuni) ➤ Ordonează după grosime, lungime, lăţime (utilizând criteriile pe rând şi în combinaţii de câte două) ➤ Creează şi descrie un pattern (model) ➤ Efectuează intuitiv operaţii cu mulţimi: reuniunea, intersecţia, diferenţa, incluziunea.	Jocurile de comparare pentru evidenţierea deosebirilor dintre elementele a două grupe/mulţimi Jocurile de orientare în tablou, ce asigură familiarizarea copiilor cu operaţiile logice cu mulţimi, prin clasificare şi seriare într-o ordine şi succesiune prestabilite Jocurile cu cercuri, pentru sprijinirea intuirii operaţiilor cu mulţimi şi a operaţiilor logice - copiii intuiesc corect operaţia de complementariere prin intermediul negaţiei logice (este p şi nu este g)
--	--	--	--

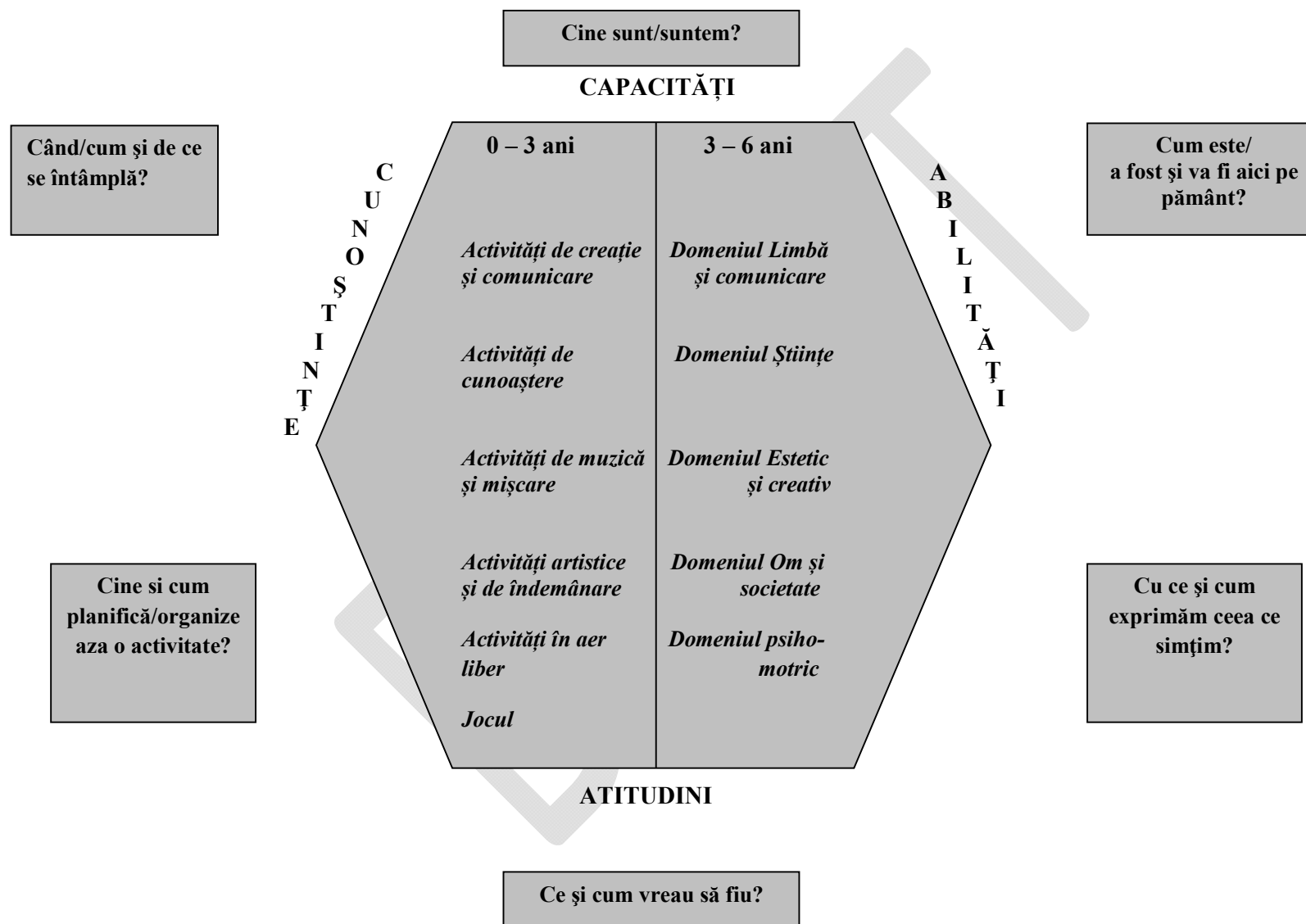
Unitate de competenţe 3: Investigarea lumii înconjurătoare şi formularea unor explicaţii simple

Element de competenţă: 3.5. Conştientizarea poziţiei omului ca parte a lumii vii şi fiinţă socială

0 – 3 ani		3-6 ani	
Exemple de comportamente	Activităţi de învăţare	Exemple de comportamente	Activităţi de învăţare
➤ Indică părţi ale corpului. ➤ Descrie câteva părţi ale corpului şi câteva organe de simţ. ➤ Ordonează obiecte în mediul apropiat asistat de un adult.	Lecturi după imagini despre corpul omenesc Puzzle-uri din 2/5 piese mari. Jocuri de identificare a părţilor corpului; Jocuri de asociere a părţilor corpului cu numere (1: gura, nasul; 2: ochii...) Jocuri simbolice <i>De-a curăţenia</i> Jocul cu jucăria Jocuri senzoriale de tipul: <i>Vedem, auzim, mirosim, pipăim</i> Jocul cu nisip şi apă: <i>Mânuţe descurcăreţe</i>	➤ Participă la întreţinerea şi îngrijirea mediului fizic apropiat (sala de grupă, camera sa). ➤ Cunoaşte caracteristicile omului ca fiinţă vie. ➤ Descrie câteva organe interne şi funcţiile lor. ➤ Demonstrează conştientizarea schimbărilor care se produc în sine şi mediu (copilul creşte, plantele au un ciclu de viaţă). ➤ Cunoaşte condiţiile specifice ale vieţii umane şi semnificaţia lor. ➤ Participă la îngrijirea şi protecţia mediului, la reciclarea materialelor. ➤ Este conştient de existenţa tehnologiei şi	Lecturi după imagini despre corpul omenesc Puzzle-uri din 9-34 piese. Jocuri de identificare a părţilor corpului; Jocuri de autocunoaştere; Jocuri simbolice şi jocuri cu subiecte din viaţa cotidiană pentru promovarea responsabilizării copilului acasă şi în sala de grupă. Convorbiri cu suport ilustrativ, convorbiri cu specialişti invitaţi pentru investigarea propriilor curiozităţi despre sine, despre corpul lor. Poveşti, povestiri ale educatoarelor despre abilităţile/talentele individuale ale copiilor/oamenilor. Observări spontane, semidirijate/dirijate a

		<p>a modului în care aceasta îmbunătățește și afectează viața.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Este interesat de fenomene naturale excepționale (calamități naturale) și înțelege pagubele ce pot fi provocate. ➤ Identifică modalități prin care poate participa la asigurarea unui mediu mai sănătos. 	<p>plantelor, animalelor, a vieții oamenilor.</p> <p>Jocuri didactice pentru identificarea caracteristicilor elementelor din mediul apropiat (obiecte, ființe)</p> <p>Vizionări de filme/secvențe despre condițiile de viață ale oamenilor din diverse regiuni geografice sau spații culturale</p> <p>Experimente despre schimbări din mediu</p> <p>Activități practice dedicate protecției mediului: <i>Ziua Pământului, Ziua Mediului</i></p> <p>Jocuri cu subiecte din viața cotidiană: despre resursele energetice, despre știri din lume, despre fenomenele naturale excepționale, despre tehnologie</p> <p>Jocuri didactice de tipul: <i>Așa da/așa nu</i> pentru identificarea comportamentelor nesănătoase, nepotrivite în raport cu mediul apropiat</p> <p>Convorbiri/vizite pentru identificarea unor soluții de îmbunătățire a calității vieții oamenilor</p>
--	--	--	--

Anexa nr.1 –Schema proiectării, pe teme anuale de studiu, a activităților tematice/pe domenii experiențiale

PRECIZĂRI

privind conținutul temelor anuale de studiu și modul în care fiecare dintre acestea poate fi abordată

Cine sunt/suntem?

Descrierea temei

O explorare a naturii umane, a convingerilor și valorilor noastre, a corpului uman, a stării de sănătate proprii și a familiilor noastre, a prietenilor, comunităților și culturilor cu care venim în contact (materială, fizică, sufletească, culturală și spirituală), a drepturilor și a responsabilităților noastre, a ceea ce înseamnă să fii om.

Descrierea temei

O explorare a lumii fizice și materiale, a universului apropiat sau îndepărtat, a relației cauză-efect, a fenomenelor naturale și a celor produse de om, a anotimpurilor, a domeniului științei și tehnologiei.

Când/cum și de ce se întâmplă?

**Cum este/
a fost și va fi aici
pe pământ?**

Descrierea temei

O explorare a Sistemului solar, a evoluției vieții pe Pământ, cu identificarea factorilor care întrețin viața, a problemelor lumii contemporane: poluarea, încălzirea globală, suprapopularea etc.

O explorare a orientării noastre în spațiu și timp, a istoriilor noastre personale, a istoriei și geografiei din perspectivă locală și globală, a căminelor și a călătoriilor noastre, a descoperirilor, explorărilor, a contribuției indivizilor și a civilizațiilor la evoluția noastră în timp și spațiu.

Descrierea temei

O explorare a modalităților în care comunitatea/individul își planifică și organizează activitățile, precum și a universului produselor muncii și, implicit, a drumului pe care acestea îl parcurg .

O incursiune în lumea sistemelor și a comunităților umane, a fenomenelor de utilizare/ neutilizare a forței de muncă și a impactului acestora asupra evoluției comunităților umane, în contextul formării unor capacități antreprenoriale.

**Cine și cum planifică/
organizează o activitate?**

Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?

Descrierea temei

O explorare a felurilor în care ne descoperim și ne exprimăm ideile, sentimentele, convingerile și valorile, îndeosebi prin limbaj și prin arte.

O incursiune în lumea patrimoniului cultural național și universal.

Ce și cum vreau să fiu?

Descrierea temei

O explorare a drepturilor și a responsabilităților noastre, a gândurilor și năzuințelor noastre de dezvoltare personală.

O incursiune în universul muncii, a naturii și a valorii sociale a acesteia (*Munca - activitatea umană cea mai importantă, care transformă năzuințele în realizări*). O incursiune în lumea meseriilor, a activității umane în genere, în vederea descoperirii aptitudinilor și abilităților proprii, a propriei valori și a încurajării stimei de sine.

Cine sunt/ suntem?

Corpul
uman/
Omul

înfățișare și condiții de viață
părți componente
diferențe
simțuri
îngrijire și igienă personală
sănătate și nutriție
îmbrăcăminte și încălțăminte
securitate personală
activități specific umane
emoții, trăiri, gânduri

Familie

membri, generații
identitate personală
activități, interacțiuni
relații familiale
roluri și responsabilități în familie
casa și obiecte cu semnificație
(inclusiv încăperi și mobilier)
evenimente
convingeri și valori familiale

Comunitate

prieteni
reguli de grup/comportamente
prosociale,
acceptarea diversității
drepturi și obligații
roluri în comunitate (primar,
polițist, etc.)
instituții ale comunității
simboluri și evenimente
valori, obiceiuri, tradiții

Descrierea temei

O explorare a naturii umane, a convingerilor și valorilor noastre, a corpului uman, a stării de sănătate proprii și a familiilor noastre, a prietenilor, comunităților și culturilor cu care venim în contact (materială, fizică, sufletească, culturală și spirituală), a drepturilor și a responsabilităților noastre, a ceea ce înseamnă să fii om.

Sugestii de teme pentru proiecte tematice / teme săptămânale independente	Exemplu privind abordarea concentrică a unei teme, în funcție de vârsta copilului
<p> <i>Eu sunt unic</i> <i>Copil ca tine sunt și eu</i> <i>O lume cât un degetar</i> <i>Povestea mea</i> <i>Eu și lumea mea</i> <i>Eu și prietenii mei</i> <i>Floarea prieteniei</i> <i>Omul și universul</i> <i>Familia mea</i> <i>Magia casei mele</i> <i>Casa mea – universul meu</i> <i>În ograda casei mele</i> <i>Diferiți, dar egali</i> <i>Simțurile – ferestre spre cunoaștere</i> </p> <p>NOTĂ: Temele enumerate mai sus sunt sugestii care nu se adresează unei anumite grupe de vârstă. În funcție de vârsta copiilor pe care educatoarea îi are în grupă și de nivelul de dezvoltare al acestora, aceasta va decide cu privire la denumirea și conținutul temei, precum și cu privire la modalitatea de investigare a ei – în cadrul unui proiect de tematic, cu o durată între 1 și 5 săptămâni sau în cadrul unei săptămâni independente.</p>	<p><i>Eu sunt unic</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ corpul uman (părți componente – poziție statică), reguli de igienă, obiecte personale (îndeosebi îmbrăcăminte, încălțăminte și jucării) – <u>copii de 3 - 4 ani</u> ➤ corpul uman (părți componente – static și în mișcare, detalii figura umană), activități specifice (cu menționarea acelei părți a corpului care este implicată mai mult), reguli de igienă și de comportare, obiecte personale (îmbrăcăminte, încălțăminte – corelare cu anotimpul în care se folosesc, obiecte de uz personal, jucării – corelare cu momentele din zi când acestea se folosesc) – <u>copii de 4 - 5 ani</u> ➤ corpul uman (părți componente – static și în mișcare, expresivitate figura umană, detalii privind unele organe interne, asemănări și deosebiri între doi oameni de același sex și de sex opus), simțuri (corelare cu părți componente ale corpului), activități – obiecte - reguli (corelare cu momente și evenimente din zi/an) – <u>copii de 5 - 6 ani</u>

Tema anuală de studiu: *Cine sunt/suntem?*

Tema proiectului tematic: *Eu sunt unic* (părți componente, reguli de igienă, obiecte personale)

**CORPUL UMAN
3-4 ani)**

Tema anuală de studiu: *Ce și cum vreau să fiu ?*

Tema concurentă (1 zi): *Visul meu* (dorințe, gânduri pentru viitor, împărtășire și exersare abilități personale)

Tema anuală de studiu: *Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?*

Temă săptămânală independentă: *Mesaje pentru copiii lumii* (simțuri, diferențe, construirea și transmiterea de mesaje pentru copiii din lumea întreagă)

Anexa nr.2 - Model de planificare calendaristică a activităților

SĂPTĂMÂNA:

TEMA ANUALĂ DE STUDIU:

TEMA PROIECTULUI:

SUBTEMA/TEMA SĂPTĂMÂNALĂ:

DATA / ZIUA	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	ACTIVITATEA METODICĂ	SEMNĂTURA

PROGRAMUL ZILNIC

- grupe cu orar normal –

Repere orare	Jocuri și activități liber-alese	Activități tematice / pe domenii experiențiale	Rutine, Tranziții / Activități de dezvoltare personală
8,00 – 8,30	Jocuri și activități liber-alese	-	Rutină: <i>Primirea copiilor</i> (deprinderi specifice)
8,30 – 9,00	Jocuri și activități liber-alese	-	Activitate individuală de explorare a unui subiect de care este interesat copilul
9,00 – 11,30	Jocuri și activități liber-alese	Activități tematice / pe domenii experiențiale	Rutină: <i>Întâlnirea de dimineață</i> (5-15 min.) Rutine și tranziții care să vizeze pregătirea copiilor pentru activitățile care urmează (deprinderi de igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire etc.) Rutină: <i>Gustarea</i> (deprinderi specifice)
11,30 – 12,30	Jocuri și activități liber-alese	-	Rutine și tranziții care să vizeze pregătirea copiilor pentru activitățile liber-alese și, implicit, derularea jocurilor și a activităților recreative, în aer liber (deprinderi igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi motrice, deprinderi de comunicare și cooperare etc.)
12,30 - 13,00	-	-	Rutină: <i>Plecarea acasă</i> (deprinderi specifice).

PROGRAMUL ZILNIC

- grupe cu orar prelungit/săptămânal -

Repere orare	Jocuri și activități liber-alese	Activități tematice / pe domenii experiențiale	Rutine, Tranziții / Activități de dezvoltare personală
8,00 – 8,30	Jocuri și activități liber-alese	-	Rutină: <i>Primirea copiilor</i> (deprinderi specifice) Activitate individuală de explorare a unui subiect de care este interesat copilul
8,30 – 9,00	-	-	Rutină: <i>Micul dejun</i> (deprinderi specifice)
9,00 – 11,00	Jocuri și activități liber-alese	Activități tematice / pe domenii de experiențiale	Rutină: <i>Întâlnirea de dimineață</i> (5-15 min.) Rutine și tranziții care să vizeze pregătirea copiilor pentru activitățile care urmează (deprinderi de igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire etc.) Rutină : <i>Gustarea</i> (deprinderi specifice)
11,00 – 13,30	Jocuri și activități liber-alese	-	Rutine și tranziții care să vizeze pregătirea copiilor pentru activitățile liber-alese și, implicit, derularea jocurilor și a activităților recreative, în aer liber (deprinderi igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi motrice, deprinderi de comunicare și cooperare etc.) Rutină : <i>Masa de prânz</i> (deprinderi specifice)
13,30 – 15,30	Activități de relaxare Jocuri și activități liber-		Rutine și tranziții care să vizeze pregătirea copiilor pentru perioada de somn/relaxare (deprinderi de igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi de lucru

	alese (facultativ, pentru copiii care nu dorm sau care se trezesc între timp) sau Activități recuperatorii, ameliorative, de dezvoltare a aptitudinilor individuale	-	independent etc.)
15,30 - 16,00	-	-	Rutină: <i>Gustarea</i> (deprinderi specifice)
16,00 – 17,30	Jocuri și activități liber-alese	Activități recuperatorii și ameliorative, pe domenii experiențiale Activități de dezvoltare a aptitudinilor individuale	Rutine și tranziții care să vizeze pregătirea copiilor pentru activitățile liber-alese și, implicit, derularea jocurilor de dezvoltare a aptitudinilor individuale (deprinderi de igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine și disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi de comunicare și cooperare, deprinderi de lucru independent etc.)
17,30 – 18,00	-	-	Rutină: <i>Plecarea copiilor acasă</i> (deprinderi specifice)

NOTĂ : Alocările orare pe tipuri de activități sunt obligatorii pentru copiii peste 2 ani și doar orientative pentru cei sub 2 ani.

GLOSAR DE TERMENI

Abilitate – Capacitate dobândită a individului de a desfășura o activitate, care presupune îndemânare, pricepere, dexteritate, precizie, finețe, formându-se prin exersare și dezvoltându-se prin acțiunea favorizantă a mai multor factori, dintre care inteligența are un rol principal (E. Noveanu, D. Potolea, (edit.), 2007). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Abordare integrată (a conținuturilor curriculare) – Concepție pedagogică/ curriculară nouă și modalitate de integrare a disciplinelor de învățământ, care pornește de la premisa că realitatea înconjurătoare se prezintă ca o unitate intrinsecă, iar știința și apoi educația trebuie să reflecte această unitate specifică și nu diversitatea domeniilor de studiu. Abordarea integrată a conținuturilor curriculare valorizează obiectivele, conținuturile și demersurile necesare pentru a transcede divergențele de abordare, de limbaj sau de formă ale diferitelor științe (M. Bocoș, V. Chiș, 2013). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Activitate didactică/ instructiv-educativă – Dimensiune concretă/ operațională a procesului de învățământ, determinată, pe de o parte, de finalitățile și structurile sistemului de învățământ, iar, pe de altă parte, de capacitatea de proiectare didactică a profesorului, asumată în funcție de condițiile specifice fiecărui colectiv de preșcolari/ elevi/ studenți (S. Cristea, 1998). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Activitate educativă extracurriculară – Componentă a unui sistem/ ansamblu de activități școlare, artistice, sportive etc., care se organizează la nivelul instituțiilor de învățământ sau în afara acestora (dar sub tutela lor sau prin colaborarea lor cu alte instituții), realizate suplimentar față de curriculumul obligatoriu și de curriculumul la decizia școlii. Activitățile extracurriculare sunt mai puțin riguroase decât cele formale, sunt mai flexibile, le oferă elevilor o libertate de expresie mai mare și se desfășoară în afara incidenței programelor școlare. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Activitate educativă extrașcolară – Activitate extracurriculară realizată în afara mediului școlar, în afara instituției de învățământ, cu participarea unei clase, a mai multor clase de elevi sau a mai multor instituții de învățământ. Activitățile extrașcolare au valențe educative relevante: sunt atractive pentru elevi și, astfel, asigură premisele implicării lor active, diversifică și dezvoltă competențele practice ale elevilor, îi familiarizează cu abordările integrate, îi înzestrează cu strategii de rezolvare a problemelor, le dezvoltă sentimentul de împlinire și stima de sine, sentimentul autoeficacității, le ameliorează rezultatele școlare, le formează și le dezvoltă o atitudine pozitivă față de învățatură. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Activitate individuală – Formă de organizare a activității elevilor, la care se apelează: în situațiile în care profesorul își exercită influențele educative asupra unui singur elev; în situațiile în care fiecare elev realizează sarcinile de instruire în mod independent de colegii săi, cu sau fără sprijin din partea profesorului; în situațiile în care elevul se autoinstruiește. Sintagmele „activitate individuală” și „activitate independentă” nu sunt sintagme sinonime,

superpozabile. Activitatea individuală poate fi independentă (desfășurată în absența îndrumării/ sprijinului profesorului), sau îndrumată/ sprijinită de profesor. În ambele cazuri ea presupune autoimplicare, autoinformare, autoorganizare, autoînvățare, automonitorizarea, autogestionarea, automanagementul activității. Activitatea individuală a elevilor poate fi organizată în mai multe variante: cu sarcini de instruire comune pentru toți elevii, cu sarcini de lucru diferențiate pe grupe de nivel sau cu teme diferite pentru fiecare elev. În această ultimă situație, activitatea se numește individualizată sau personalizată, pentru că se ține cont de traseul curricular personalizat pe care îl parcurge fiecare elev, de resursele psihologice ale fiecărui elev, de particularitățile individuale, de nivelul pregătirii proprii, de dificultățile de învățare proprii, de nevoile educaționale particulare, de aptitudini etc. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Activitate metodică – Ansamblu coerent și planificat de acțiuni didactice desfășurate în vederea dezvoltării și perfecționării activității didactice a cadrelor didactice, în concordanță cu principiile didacticii generale și cu cerințele fundamentale ale procesului instructiv-educativ specific disciplinelor predate (E. Noveanu, D. Potolea, (edit.), 2007). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Activități de dezvoltare personală – Categorie de activități de învățare specifice învățământului preșcolar, care include rutinele, tranzițiile și activitățile din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal), inclusiv activitățile opționale (Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/ 7 ani), 2008, p. 19). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Activități desfășurate în perioada după-amiezii – Activități de învățare specifice învățământului preșcolar, care includ activități recuperatorii pe domenii de învățare, activități recreative, de cultivare și dezvoltare a înclinațiilor preșcolarilor. Aceste activități respectă ritmul propriu de învățare al copilului și aptitudinile individuale ale acestuia și sunt corelate cu tema săptămânală/ tema proiectului sau cu celelalte activități din programul zilei (Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/ 7 ani), 2008, p. 20). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Activități (de tip) indoor/ outdoor – **1. Activități de tip indoor** – Activități de team building (consolidare a echipei), care se desfășoară în interior, participanții lucrând în echipă pentru a rezolva anumite probleme, găsind soluții creative și ingenioase, dezvoltându-și abilitățile de cooperare și colaborare. În această categorie se includ activități de identificare a stilurilor comportamentale, time management, leadership, comunicare, creativitate, artă (<http://www.programe-teambuilding.ro/Info/26/Team+building+indoor>). **2. Activități de tip outdoor** – Activități care promovează învățarea în aer liber, activitățile recreative și distractive, programele de dezvoltare personală și socială, drumețiile în natură, excursiile montane, educația pentru mediu etc. Astfel, aceste activități au următoarele caracteristici principale: oferă posibilitatea contactului direct cu natura a trăirii unor experiențe în natură; stimulează bucuria de a sta în natură; sprijină procesul de învățare al elevilor cu diverse dificultăți de învățare; dezvoltă spiritul de echipă, de înțajutorare și de fair-play; oferă nenumărate beneficii fizice, emoționale, mentale, care, ulterior, contribuie la starea de bine a individului și a grupului. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Activități pe domenii experiențiale/ de competență – Activități specifice învățământului preșcolar, integrate sau pe discipline, desfășurate în cadrul unor proiecte planificate în funcție de temele mari propuse de curriculum, precum și de nivelul de vârstă și de nevoile și interesele copiilor din grupă.

Caracteristicile preșcolarilor indică îndeosebi numărul maxim de discipline care pot fi parcurse într-o săptămână (la disciplinele/ domeniile de învățare care pot intra în componența domeniilor experiențiale respective). Educatoarea poate planifica activități de sine stătătoare, respectiv pe discipline (activități de educarea limbajului, activități matematice, de cunoașterea mediului, de educație pentru societate, de educație fizică, activități practice, educație muzicală sau activități artistico-plastice) sau activități integrate (cunoștințele din cadrul mai multor discipline pot fi îmbinate armonios pe durata unei zile întregi). În activitatea integrată pot intra și jocurile și activitățile alese, ori cunoștințele interdisciplinare se pot focaliza pe anumite domenii experiențiale, jocurile și activitățile alese desfășurându-se în afara acestora (Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani), 2008, pg. 18-19). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Aptitudine – Însușire, predispoziție naturală, anatomo-fiziologică, fizică și psihică, relativ stabilă (strict individuală), care îi conferă persoanei posibilitatea de a realiza un anumit act, cu minimum de efort, dar la parametri superiori (ușurință, rapiditate, eficiență, precizie, volum/ cantitate, randament cantitativ și calitativ, originalitate), în comparație cu alte persoane din aceeași categorie de vârstă și de pregătire. Aptitudinile pot fi dezvoltate pe parcursul evoluției ontogenetice (individuale) a unui individ, cu condiția să organizării de contexte de influențare favorabilă educațională, biologică, psihologică, socială, culturală etc., ele devenind aptitudini efective, manifeste, care vor sta la baza abilităților și competențelor individuale. Formele rafinate ale aptitudinilor sunt: talentul, supradotarea, aptitudinile înalte, geniul etc. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Atitudine – 1. (în general) Poziționare preferențială și valorică, adoptată de o persoană, direct sau indirect, în relație cu un element al lumii sociale (grup social, probleme ale societății etc.), poziționare prin care persoana își orientează selectiv conduita adoptată în prezența, reală sau simbolică, a acestui element (R. Doron, F. Parot, 2008) și se autoreglează preferențial. „În științele sociale, termenul desemnează o orientare a conduitelor sau a raționamentelor, când acestea prezintă o anumită coerență și o anumită stabilitate. Deci, este o variabilă considerată a fi subordonată unor conduite sau unor expresii verbale. Termenul desemnează adeseori o orientare generală, de pildă, atitudinea antidemocratică.” (R. Boudon, Ph. Besnard, M. Cherkaoui, B.P. Lecuyer, (coord.), 1996, p. 25). **2. (în psihologie)** – Structuri de personalitate, respectiv, structuri fundamentale ale caracterului, care imprimă orientarea valorică selectivă, specifică și relativ stabilă a persoanei față de diferitele aspecte ale vieții sociale și față de sine însuși și care declanșează și susțin energetic eforturile sale conștiente și voluntare, implicate în acțiunile sale. Structura internă a atitudinilor este una integrativă, ele reunind elemente cognitive (cunoștințe, credințe, convingeri, opinii), afective (emoții, sentimente, stări de spirit), intenționale, motivaționale, volitive și comportamentale. (Exemplu: Unul din scopurile procesului didactic este formarea de atitudini, care să permită dobândirea autonomiei cognitive și educative.). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Capacitate (în științele educației) – Însușire psiho-individuală funcțională care permite obținerea rapidă a unor performanțe medii și bune în desfășurarea unei activități practice sau mintale, cu cheltuială energetică mică; o aptitudine împlinită, îmbogățită și consolidată grație deprinderilor și cunoștințelor (M. Ionescu, 2011). (Exemplu: Este un elev cu aptitudini pentru matematică, având capacitatea de a efectua calcule mintale destul de complexe.). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Caracterul formativ al procesului de învățământ – Caracteristică a activităților educaționale din contexte formale de a facilita interacțiuni între informațiile și influențele exercitate de către profesor, pe de o parte, și consecințele benefice în planul dezvoltării integrale a elevului, pe de altă parte. Analizat ca proces/ sistem unitar, procesul de învățământ face posibilă, deopotrivă, deținerea de cunoștințe și formarea intelectuală (instruirea și informarea), modelarea caracterului, a atitudinilor și a comportamentelor (educație și formare). Altfel spus, el vizează și asigură dezvoltarea concomitentă, echilibrată și armonioasă a tuturor laturilor și dimensiunilor personalității, în conformitate cu idealul educațional și cu finalități educaționale cu grad de generalitate inferioare acestuia. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Catalogul grupei (în învățământul preșcolar) – Document școlar oficial tipizat, destinat evidenței prezenței/ absențelor copiilor la grădiniță, pe parcursul unui an școlar. În catalogul grupei sunt trecuți, în ordine alfabetică, toți preșcolarii dintr-o grupă și data nașterii acestora. Pentru fiecare lună dintr-un an școlar este rezervată o rubrică unde sunt trecute absențele individuale (prin consemnarea datei). La finalul catalogului este centralizată prezența zilnică a copiilor din grupă. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Centru de activitate (sector, arie de stimulare) – Zonă de activitate delimitată în sala de grupă (în învățământul preșcolar), dotate cu material didactic specific, în care se creează cadre organizatorice adecvate situațiilor de învățare și medii de învățare și experiențiere propice, care să stimuleze interesul copiilor, implicarea lor activă în demersuri și acțiuni de cunoaștere, explorare, descoperire, dezvoltarea copiilor în toate domeniile. Actualul curriculum pentru învățământul preșcolar structurează experiențele copilului pe domenii experiențiale, care permit organizarea de experiențe de învățare specifice. Astfel, având în vedere interese, preocupările și înclinațiile copiilor, nevoile educaționale ale acestora, sala de grupă poate fi organizată în următoarele centre de activitate/ sectoare/ arii de stimulare, care le oferă copiilor resurse curriculare specifice: Bibliotecă, Arte, Știință, Construcții, Colțul căsuței/ Joc de rol, Nisip și apă, Joc de masă. Organizarea sectorizată a spațiului educațional are o serie de avantaje didactice în ceea ce privește folosirea rațională și eficientă a spațiului și asigurarea individualizării reale a instruirii (R. Răduț-Taciu, M.-D. Bocoș, O. Chiș, (coord.), 2015). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Coerență (în științele educației) – Proprietate a unui sistem pedagogic de a se caracteriza prin legături strânse între părțile sale componente. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Cognitiv – **1.** Care aparține cunoașterii, privitor la cunoaștere și la procesele cunoașterii. **2.** Capabil de a cunoaște (A. Panait, 2014) (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Competențe-cheie (pentru educația și formarea pe parcursul întregii vieți) – Ansamblu de cunoștințe, deprinderi, atitudini și valori, care permit activități/performance în plan individual și social, facilitând reacții adecvate la exigențele unui larg evantai de contexte, importante pentru întreaga populație (E. Noveanu, D. Potolea, (edit.), 2007). Practic, ele reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de competențe care trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și de care au nevoie toți indivizii, ca fundament pentru învățarea în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Comportament (în general) – Ansamblul reacțiilor manifestate și al acțiunilor pe care le efectuează oamenii. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Context educațional – Ansamblul sistemic al condițiilor care caracterizează situația educațională în care se produce actul educațional (condiții referitoare la agenții educaționali implicați, la caracteristicile acestora, la competențele lor, la stilul de activitate didactică, la stilul de învățare și la combinația proprie de stiluri de învățare, la caracteristicile mediului educațional și ale climatului psihosocial, condiții care influențează desfășurarea proceselor educaționale. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Conținutul învățământului/ conținutul procesului de învățământ/ conținuturi instructiv-educative/ conținuturi curriculare – Sistem de valori – cunoștințe, abilități, capacități, competențe, strategii, aptitudini, modele atitudinale și comportamentale, conduite etc., proiectate în documente școlare oficiale (planuri de învățământ, programe și manuale școlare) și transmise în cadrul procesului de învățământ, desfășurat în instituții de învățământ de diferite grade. De asemenea, conținutul învățământului implică și sistemele de determinare și generare a abilităților, competențelor și atitudinilor specificate în finalitățile educaționale, astfel încât se utilizează și sintagma conținuturi instructiv-educative. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Cunoștințe – Rezultatul ogândirii în conștiința individuală, ca urmare a unei procesări și abstractizări, a obiectelor, fenomenelor și proceselor din realitatea înconjurătoare și a relațiilor dintre acestea, sub formă de reprezentări, percepții, noțiuni. „Cunoștințele reprezintă rezultatul asimilării, prin învățare, a unui ansamblu de fapte, principii, teorii și practici legate de un anumit domeniu de muncă sau de studii.” (Legea Educației Naționale nr. 1/ 2011 cu modificările și completările ulterioare, ANEXA 1 – LISTA definițiilor termenilor și a expresiilor utilizate în cuprinsul legii, punctul 21) (<http://edu.ro>) (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Curriculum (școlar) – Concept pedagogic integrator, complex, care se referă la oferta educațională a școlii și care reprezintă sistemul proceselor educaționale și al experiențelor de învățare și formare directe și indirecte oferite educaților și trăite de aceștia în contexte formale, neformale și chiar informale. De-a lungul timpului, diferiți autori au oferit o multitudine de definiții ale curriculumului, centrate, în principal, pe: experiența de învățare; cel care învață; obiectivele, conținuturile și relațiile dintre ele; conținuturi/ disciplinele de studiu; dimensiunea sa prescriptivă și axiologică; caracterul de proiect/ plan de instruire; caracterul de proiect și necesitatea implementării acestuia; caracterul de proces; perspectiva sistemică-holistă/ flexibilitatea curriculară. În accepțiune restrânsă, tradițională (vehiculată aproape exclusiv în întreaga lume, până la jumătatea secolului al XIX-lea), curriculumul era superpozabil cu conținutul învățământului, respectiv cu documentele școlare sau universitare oficiale care planificau conținuturile instruirii (planuri de învățământ și programe). În accepțiune largă, modernă, el este abordat într-o viziune globală, sistemică, ca un concept care articulează și valorifică interdependențele multiple stabilite între componentele sale structurale (M. Bocoș, 2008). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Debutul școlarității – Perioadă de timp specifică trecerii de la vârsta preșcolară la vârsta școlară mică, marcând începutul clasei pregătitoare; moment distinct din viața și dezvoltarea personalității copilului, caracterizat printr-o anumită dezvoltare fizică, cognitivă și socio-emoțională. Aceste repere sunt

validate prin rezultatele fișei pentru aprecierea progresului individual al copilului înainte de înscrierea în clasa pregătitoare, care se completează de către educatoare/ profesorul pentru învățământul preșcolar la sfârșitul educației preșcolare. Abordarea integrată a curriculumului, modul special de amenajare a sălii de clasă, inexistența manualelor, faptul că nu se dau teste de evaluare, note sau calificative, sunt doar câteva dintre particularitățile debutului școlarității, care susțin ideea de adaptare treptată, progresivă, prietenoasă la specificul școlii, ca mediu educațional formal. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Deprindere – Componentă automatizată a activității, caracterizată prin desfășurarea în afara sau prin reducerea controlului conștient, realizare spontană și facilă. Rezultă din exersare repetitivă și se fundamentează pe un stereotip dinamic sau pe o matrice funcțională în care sunt reunite veriga aferentă și cea efectorie a reflexelor (P. Popescu-Neveanu, 1978). Așadar, deprinderile sunt componente automatizate ale activității, elaborate inițial conștient și care funcționează ulterior automatizat, dar sub controlul conștiinței. Noțiunea de deprindere nu se reduce la mișcările automatizate ale activității; astfel, pot exista situații în care o deprindere are rol predominant/ principal (de exemplu, deprinderea de scriere este indispensabilă în elaborarea de compuneri și eseuri), rol secundar (de exemplu, deprinderea de a scrie are rol secundar în efectuarea în scris a calculelor matematice, în acest caz importantă fiind dimensiunea matematică) sau rol inexistent (de exemplu, în calculele matematice efectuate mintal, scrisul este inexistent) (M. Ionescu, 2011). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Dezvoltare (în sens general) – Ansamblu de procese stadiale, complexe, de transformare și devenire, produse fie la nivelul organismelor vii, fie al instituțiilor umane (din societate, cultură, economie etc.), fie al diferitelor lor proprietăți, care se realizează printr-o succesiune de stadii progresive, cu un specific calitativ propriu, tinzând spre o treaptă superioară (R. Doron, F. Parot, 2008). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Diferențiere curriculară – Demers de adaptare a ofertei curriculare, a activității de predare, învățare și evaluare, de selectare, structurare și organizare a conținuturilor curriculare, a strategiilor și metodelor didactice, a strategiilor și metodelor de evaluare, pentru satisfacerea nevoilor educaționale ale unor categorii specifice de educați: elevi cu aptitudini înalte, dar și elevi cu dificultăți de învățare permanente sau temporare, pervazive sau corelate cu anumite cerințe de învățare. Scopul diferențierii curriculare este diversificarea și personalizarea experiențelor de învățare, prin adaptarea procesului curricular la particularitățile psihologice de vârstă și individuale ale fiecărui elev (stil de învățare, ritm de lucru, interes, nivel de înțelegere, complex aptitudinal etc.), astfel încât să se asigure creșterea performanțelor individuale ale tuturor categoriilor de elevi și progresul individual. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Document școlar – Document cu caracter oficial, care reglementează activitatea și parcursul școlar al elevilor și care este arhivat la nivelul instituțiilor de învățământ. (Exemple: cataloage, carnete, foi matricole, documente din portofoliul educațional, fișe de caracterizare psihopedagogică, dosare cu corespondență școlară, registre cu procese verbale de inspecție, registre de procese verbale ale consiliilor profesionale, registre matricole, regulamente de ordine interioară etc.). Conform Anexei 1 din Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar – Anexă la OMEN nr. 5115/ 15.12.2014 (<http://www.edu.ro/index.php/articles/22583>), la nivelul unității de învățământ se pot constitui comisii de lucru cu caracter permanent

sau ocazional, una dintre acestea fiind Comisia pentru verificarea documentelor școlare și a actelor de studii. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Domenii de dezvoltare (în învățământul preșcolar) – Diviziuni convenționale necesare, din rațiuni pedagogice, pentru asigurarea dezvoltării integrale și pentru observarea evoluției copilului. Domeniile de dezvoltare din învățământul preșcolar românesc sunt: a) Dezvoltarea fizică, sănătate și igienă personală; b) Dezvoltarea socio-emoțională; c) Dezvoltarea limbajului și a comunicării; d) Dezvoltarea cognitivă; e) Capacități și atitudini în învățare. Domeniile de dezvoltare sunt valorificate ca instrumente pedagogice esențiale pentru realizarea individualizării învățării și educației. Pentru fiecare domeniu de dezvoltare sunt formulate obiective cadru și de referință, acestea din urmă fiind etapizate pe intervale de vârstă. Profesorii pentru învățământul preșcolar au datoria de a urmări realizarea unei legături reale între domeniile experiențiale și domeniile de dezvoltare, fără a căuta o suprapunere exclusivă a lor, ci, efectiv, prin găsirea de strategii adecvate de atingere a dezvoltării globale a copilului (Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani), 2008). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Domenii experiențiale (în învățământul preșcolar) – Adevărate câmpuri cognitive integrate care transcend granițele dintre discipline și care se întâlnesc cu domeniile tradiționale de dezvoltare a copilului, respectiv cu: domeniul psihomotric, domeniul limbajului, domeniul socio-emoțional, domeniul cognitiv. Domeniile experiențiale au valoare instrumentală, întrucât ele reprezintă: a) instrumente de atingere a finalităților educaționale urmărite; b) instrumente de măsură pentru dezvoltarea copilului, ele indicând nivelul de dezvoltare a deprinderilor, capacităților, abilităților și nivelul conținuturilor specifice domeniilor de dezvoltare. Domeniile experiențiale din învățământul preșcolar românesc și caracteristicile de bază ale experiențelor de învățare corespunzătoare lor, sunt: a) Domeniul *Estetic și creativ* – valorifică abilitățile de a răspunde emoțional și intelectual la experiențe perceptive, sensibilitatea față de diferitele niveluri calitative, aprecierea frumosului și a gradului de adecvare la scop; sunt încurajate învățarea experiențială și reacțiile personale ale preșcolarilor la ceea ce văd, aud, ating sau simt; b) Domeniul *Om și societate* – valorifică achiziții referitoare la om și umanitate, la modul de viață, la relațiile dintre oameni, la relațiile cu mediul social, la modalitățile în care acțiunile umane influențează desfășurarea anumitor evenimente; se fac referiri la valorile morale, la principiile, problemele și acțiunile morale, la conduita morală; sunt abordate și elemente care privesc tehnologia, cu următoarele scopuri: • manipularea de materiale, executarea de lucrări care țin de domeniul abilităților practice, constatarea proprietăților materialelor, caracterizarea și selecția unor materiale în funcție de caracteristicile lor etc.; • abordarea capacităților umane de control al evenimentelor și de ordonare a mediului; c) Domeniul *Limbă și comunicare* – include achiziții specifice limbii și comunicării, referitoare la: • exprimarea orală și scrisă; • înțelegerea comunicării verbale și scrise; • o limbă străină sau regională; • stabilirea de relații/ contacte sociale simple cu vorbitorii nativi ai limbii respective și la participarea la viața/ activitatea din sala de grupă și din comunitate; d) Domeniul *Științe* – include achiziții proprii domeniului matematic și al științelor naturii; se vizează formarea de reprezentări ale unor concepte, cum ar fi: volum, masă, număr; se recomandă: • realizarea de activități de discriminare, clasificare sau descriere cantitativă; • dezvoltarea capacităților de raționament, inclusiv de raționament abstract; • realizarea de observații, de demersuri investigative și experimentale; • utilizarea de diferite surse de informare, selectarea de elemente semnificative, formularea de ipoteze, căutarea de soluții, rezolvarea de probleme, comunicarea rezultatelor; e) Domeniul *Psihomotric* – include achiziții legate de: anatomia și fiziologia omului, coordonarea și controlul mișcărilor corporale, mobilitatea generală, rezistența fizică, abilitățile motorii, manipularea de finețe (Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/ 7 ani), 2008). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., 2016)

Educație bazată/ centrată pe competențe – Tip de educație care valorizează paradigma competenței și curriculumul centrat pe competențe. „Educația bazată pe competențe urmărește în esență trei mari obiective (X. Roegiers, 2000): 1) Să pună accentul pe competențele pe care elevul trebuie să le stăpânească la sfârșitul fiecărui an și la sfârșitul școlarității obligatorii. Din această perspectivă, accentul se pune pe ceea ce trebuie să știe, dar mai ales să știe să facă elevul cu ceea ce știe. Rolul profesorului este acela de a organiza învățarea într-o manieră cât mai adecvată, pentru a duce elevii la nivelul de performanță așteptat. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2016)

Educație incluzivă – Tip de educație fundamentată pe paradigma „educația pentru toți”, punând accentul pe necesitatea ca sistemul educațional, școlile/grădinițele să se schimbe și să se adapteze continuu pentru a răspunde diversității copiilor și nevoilor educaționale ce decurg din acestea. Principalele caracteristici ale educației incluzive sunt: a) susține și confirmă că toți copiii pot învăța și că au nevoie de o formă de sprijin pentru învățare; b) urmărește să identifice și să minimizeze barierele învățării; c) este mai cuprinzătoare decât educația formală obișnuită, cuprinzând: educația pentru familie, pentru comunitate, alte oportunități de educație în afara școlii; c) presupune schimbare de atitudini, comportamente, curriculum, care să satisfacă diversitatea copiilor, inclusiv a celor cu cerințe educative speciale (CES); d) este un proces dinamic, care se dezvoltă continuu în funcție de cultură și context; e) este parte a strategiei de dezvoltare a unei societăți incluzive. Astfel, educația incluzivă devine tipul de educație responsabil de asigurarea dreptului la educație al tuturor copiilor, fără nici o discriminare și, mai ales, de asigurarea unei educații de calitate. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2016)

Educație integrată – Tip de educație care poate fi abordată din perspectivă psihopedagogică, psihologică, pedagogică, medicală și sociologică și care are drept scop „o egalizare a șanselor pentru toți copiii și asigurarea demnității personale, prin asigurarea posibilității de desfășurare a activității în mediile și colectivitățile cele mai favorabile dezvoltării individului” (E. Verza, 1998, p. 11, în E. Verza, E. Păun, (coord.), 1998) (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2016)

Educație și îngrijire timpurie – Orice aranjament/acord/care oferă educație și îngrijire pentru copiii de la naștere până la vârsta școlară obligatorie - indiferent de tip/așezământ/înființare, finanțare, orele de funcționare sau conținutul programului, incluzând aici serviciile antepreșcolare și preșcolare (pre-primare) – viziunea *Grupului de lucru tematic* de la nivelul CE (2012-2014).

Educație timpurie – Etapă și parte integrantă a educației, anterioară educației școlare, nivel al sistemului național de învățământ preuniversitar românesc, care, în conformitate cu articolul 23 din Legea Educației Naționale nr. 1/ 2011 cu modificările și completările ulterioare (<http://edu.ro/>), vizează educația copiilor cu vârste cuprinse între 0 și 6 ani și este formată din nivelul antepreșcolar (0-3 ani) și învățământul preșcolar (3-6 ani), care cuprinde grupa mică, grupa mijlocie și grupa mare.” La articolul 67 din aceeași lege, alineatul (1), se prevede: „Curriculumul național pentru educația timpurie este centrat pe dezvoltarea fizică, cognitivă, emoțională și socială a copiilor, respectiv pe remedierea precoce a eventualelor deficiențe de dezvoltare. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2016)

Experiență de învățare (în contexte educaționale și didactice) – Componentă a structurii curriculumului, care se referă la modalitatea personalizată de interiorizare a situației de învățare, la trăirea personală generată de o situație de învățare, trăire care se poate obiectiva în modificări ale structurilor

cognitive, afective sau psihomotorii. Experiența de învățare trăită de elevi reprezintă mai mult decât o reacție personală la o situație de învățare; în fața aceleiași situații de învățare, cei care învață au experiențe de învățare diferite, configurate și modelate de propriile trăsături de personalitate și de propria subiectivitate. Invocarea experienței de învățare marchează o nouă evoluție în procesul de conceptualizare a curriculumului. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2016)

Forme de organizare a activității preșcolarilor – Modalități specifice de proiectare și realizare a interacțiunilor cadru didactic-preșcolari, de instituire și promovare a anumitor tipuri de colaborare între aceștia, în conformitate cu obiectivele educaționale urmărite. Formele de organizare a activității preșcolarilor reprezintă o componentă a strategiilor didactice, aflată în relații de (inter)dependență funcțională cu celelalte componente. Sistemul formelor de organizare a activității preșcolarilor include posibilitățile practice de organizarea a activității preșcolarilor: **1. organizarea frontală a activității preșcolarilor** – presupune îndrumarea și controlarea activității tuturor preșcolarilor din grupă, simultan, într-un anumit interval de timp, în conformitate cu obiective educaționale comune. **2. organizarea individuală a activității preșcolarilor** se realizează în următoarele categorii de situații educaționale: a) în situațiile în care cadrul didactic își exercită influențele educative asupra unui singur preșcolar; b) în situațiile în care fiecare preșcolar realizează sarcinile de lucru în mod independent de colegii săi, cu sau fără sprijin din partea cadrului didactic. **3. organizarea în grupuri mici a activității preșcolarilor** – reprezintă acea variantă a organizării preșcolarilor grupe, în care aceștia alcătuiesc subdiviziuni/ microgrupuri/ microcolectivități (denumite grupe), în cadrul cărora colaborează și cooperează între ei, se ajută reciproc, în vederea atingerii unor finalități comune. Cadrul didactic îndrumă și conduce activitatea acestor grupe, care urmăresc anumite obiective educaționale, identice sau diferite de la o grupă la alta; grupele sunt alcătuite, de obicei, din 3-6 preșcolari și sunt stabilite adesea, după preferințele preșcolarilor. **4. organizarea preșcolarilor pe centre de activitate.** **5. organizarea combinată a activității preșcolarilor** – se referă la îmbinarea formelor prezentate mai sus, funcție de obiectivele operaționale urmărite și de caracteristicile concrete ale contextelor educaționale. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2016)

Forme de organizare a învățământului preșcolar – Modalități de organizare ale unităților de învățământ destinate copiilor preșcolari (cu vârste între 3 și 6/7 ani), aprobate în Regulamentul de organizare și funcționare a învățământului preșcolar – OMEdC nr. 4464/ 07.09.2000 (<http://www.edu.ro/index.php/articles/7066>), respectiv grădinițe. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2016)

Grădiniță (de copii) – Instituție de învățământ destinată educării și instruirii preșcolarilor, unitate de învățământ preșcolar, care poate funcționa ca unitate cu personalitate juridică sau în cadrul altor unități școlare cu personalitate juridică, în conformitate cu prevederile în vigoare. În grădinițe se oferă servicii integrate de educație, protecție și sănătate pentru copiii cu vârste între 3 și 6 ani. În conformitate cu articolul 22 din Regulamentul de organizare și funcționare a învățământului preșcolar – OMEdC nr. 4464/ 07.09.2000 (<http://www.edu.ro/index.php/articles/7066>): „**Formele de organizare în învățământul preșcolar** și structura după care acestea funcționează sunt: ● grădinițe cu program normal (5 ore pe zi), care asigură educația și pregătirea corespunzătoare a copiilor pentru școală și viața socială; ● grădinițe cu program prelungit (10 ore pe zi), care asigură educația și pregătirea corespunzătoare a copiilor pentru școală și viața socială, precum și protecția socială a acestora (hrană, supraveghere și odihnă); ● grădinițe cu program săptămânal, care asigură educația și pregătirea corespunzătoare a copiilor pentru școală și viața socială, precum și protecția, hrana, supravegherea și odihna celor proveniți din medii sociale și familii defavorizate, pe durata unei săptămâni.” În situații deosebite, grădinița de copii poate funcționa cu grupe integrate (orar normal cu orar prelungit și/ sau orar săptămânal) indiferent de programul solicitat de părinți, respectându-se prevederile legale în

vigoare (articolul 23 din regulamentul menționat). La articolul 19 din același regulament se prevede: „(...) Grădinițele de copii sunt înființate de inspectoratele școlare județene; Agenții economici, persoanele juridice, precum și persoanele fizice pot înființa grădinițe în condițiile prevăzute de lege, cu acordul inspectoratelor școlare. Ca urmare a solicitării părinților, a agenților economici, a persoanelor fizice sau juridice, se pot înființa grădinițe de copii cu efective minime de preșcolari, cu respectarea prevederilor legale. Desființarea grădinițelor de copii se face de către inspectoratele școlare.” Grădinița are responsabilitatea de a asigura, alături de familie, socializarea preșcolarilor, dezvoltarea lor fizică, psihomotorie, cognitiv și socio-emoțională, prin valorificarea unui curriculum de calitate, racordat la paradigmele educaționale existente pe plan internațional. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2016)

Grupă (cu referire la structuri organizatorice din învățământul preșcolar)/ Grupă de preșcolari – 1. Unitate organizatorică fundamentală, formațiune de studiu constituită la propunerea directorului, prin hotărâre a consiliului de administrație, conform prevederilor legale – articolul 14, alineatul (1) din Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar – Anexă la OMEN nr. 5115/ 15.12.2014 (<http://www.edu.ro/index.php/articles/22583>), specifică nivelului de învățământ preșcolar, compusă dintr-un număr de preșcolari stabilit conform prevederilor legale, care au aproximativ aceeași vârstă și care parcurg într-un an școlar același curriculum. Cadrul didactic specializat pentru acest nivel (profesorul pentru învățământul preșcolar/ institutorul/ educatoarea) este cel care organizează și dirijează procesul de învățământ în cadrul grupei de preșcolari. Grupele de preșcolari se pot clasifica astfel: a) În funcție de durata activităților instructiv-educative, la nivelul sistemului românesc de învățământ există: **1.1. Grupă (de preșcolari) cu program normal** – Grupă de preșcolari care participă la activitățile instructiv-educative din grădiniță în intervalul orar 8-12. **1.2. Grupă (de preșcolari) cu program prelungit** – Grupă de preșcolari care participă la activitățile instructiv-educative din grădiniță în intervalul orar 8-16. **1.3. Grupe (de preșcolari) integrate** – Grupe de preșcolari organizate în funcție de solicitările părinților (orar normal cu orar prelungit și/ sau orar săptămânal), indiferent de programul solicitat de părinți, respectându-se prevederile legale în vigoare – articolul 23 din Regulamentul de organizare și funcționare a învățământului preșcolar – OMEdC nr. 4464/ 07.09.2000 (<http://www.edu.ro/index.php/articles/7066>). b) În funcție de vârsta preșcolarilor, distingem: **1.4. Grupe (de preșcolari) combinate** – Grupe care cuprind preșcolari de două sau mai multe vârste, reuniți în aceeași sală de grupă, la care se practică un învățământ simultan, respectiv există un singur cadru didactic care realizează activitățile instructiv-educative cu aceștia. (*Exemple:* În vederea realizării activităților planificate pentru grupa combinată, rolul centrelor de interes este extrem de important, cu atât mai mult cu cât, accentul în cadrul activităților cu preșcolarii de nivel I cade pe socializarea acestora și pe obținerea treptată a unei autonomii personale. Resursele curriculare regăsite în cadrul centrelor de interes este absolut necesar să fie atractive și accesibile ambelor niveluri de vârstă. O sală de grupă dotată cu materiale stimulative, folosite în mod creativ, face ca fiecare copil să își inițieze un proces de învățare propriu, în ritm propriu. Opțiunile exprimate de copii în mod individual sunt adecvate nivelului lor de dezvoltare. Pe măsură ce educatoarea observă comportamentele copiilor, ea evaluează ariile de interes sau preocupările speciale și formulează obiective individuale pentru fiecare copil. Obiectivele astfel conturate pot fi realizate prin adaptarea mediului educațional și prin facilitarea unor oportunități pentru procesul educațional (L. Manzu, M.D. Vârban, 2002). „Dacă în prima parte a zilei și în a treia parte, preșcolarii celor două niveluri participă împreună la activitățile pe centre de interes, având libertatea de alegere a acestora, pentru activitățile independente specifice preșcolarilor de nivel I, educatoarea trebuie să pregătească la centrul vizat (care poate fi altul decât cele deschise în prima parte a zilei) materiale adecvate, corelate temei parcurse de preșcolari în activitatea comună cu cei de nivel II sau să ofere preșcolarilor de nivel I posibilitatea ca, prin sarcinile propuse la centre în prima parte a zilei, să susțină activitatea ulterioară din ziua respectivă (care va fi comună cu cei de nivel II).” – R. Răduț-Taciu, M.-D. Bocoș, O. Chiș, (coord.), 2015, pp. 190-191). În cadrul grupei combinate, educatoarea poate

adapta curriculumul pentru învățământul preșcolar la nivelul de vârstă al fiecărui copil, activitățile didactice de tip integrat permițând personalizarea managementului activităților instructiv-educative, al curriculumului și a conținuturilor. **1.5. Grupe (de preșcolari) omogene** – Grupe de preșcolari care împlinesc aceeași vârstă pe parcursul unui an școlar, au un nivel de dezvoltare aproximativ asemănător, își dezvoltă, la niveluri apropiate, capacități de învățare, abilități, comportamente, trăsături pozitive de voință și caracter, atitudini etc. c) În funcție de statutul conferit și de aportul în cadrul unei cercetări pedagogice, există: **1.6. Grupă (de preșcolari) de control/ martor** – Grupă de preșcolari, echivalentă a grupei (de preșcolari) experimentale, constituită în scopul comparării rezultatelor obținute într-o cercetare pedagogică de tip experimental. **1.7. Grupă (de preșcolari) experimentală** – Grupă de preșcolari care suportă influența variabilei independente (a factorului experimental) pe parcursul unei cercetări pedagogice de tip experimental. **2.** Sală dintr-o grădiniță, în care se desfășoară activitățile didactice cu o grupă de preșcolari. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2016)

Ideal educațional/ educativ/ pedagogic – Finalitatea educațională cu gradul cel mai mare de generalitate, care exprimă orientările strategice pentru activitatea educativă văzută în ansamblu, la nivelul întregii societăți într-o anumită etapă istorică a dezvoltării economice, sociale, științifice și culturale a unei țări. Practic, idealul educațional/ educativ/ pedagogic condensează modelul proiectiv de personalitate spre care tinde societatea, în acord cu sistemul de valori pe care aceasta le promovează; este vorba despre un model dinamic, având caracter prospectiv și programatic, care configurează sintetic trăsăturile cardinale dezirabile ale personalității umane, care ar urma să se regăsească la nivelul fiecărei personalități, funcție de dezvoltarea ontogenetică și de particularitățile psihofizice proprii. Așadar, idealul educațional/ educativ/ pedagogic reflectă și exprimă coordonatele majore ale societății, într-o anumită epocă sau perioadă istorică, iar educația este chemată să urmărească atingerea lui. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2017)

Integrare curriculară – Acțiune multidimensională de a pune în (inter)relație, de a face să interrelaționeze, să fuzioneze, să se contopească diverse elemente de conținut, competențe, aptitudini și valori care aparțin unor discipline școlare diferite și de a construi un tot armonios de nivel superior. Integrarea curriculară face posibilă alcătuirea unui cadru integrator, care va înlocui curriculumul centrat pe disciplinele de învățământ și va permite integrarea disciplinelor. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2017)

Intervenție timpurie – Intervenție medicală, psihologică, psihopedagogică, educativă și psihosocială și care se exercită între 0 și 3 ani, adresându-se copiilor care prezintă fie diferite dizabilități, fie dificultăți de dezvoltare și de învățare. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2017)

Învățare ludică/ prin joc – Tip de învățare care se realizează în contextul activităților ludice, prin intermediul jocurilor și al jocurilor didactice. Întrucât învățarea ludică se realizează într-o atmosferă plăcută, relaxantă și într-o manieră firească, de multe ori educabilii au impresia că „doar” se joacă, neconștientizând faptul că o astfel de atmosferă impulsionează și potențează procesele de învățare și atingerea finalităților educaționale. (*Exemplu:* Efortul pe care îl presupune învățarea „admite elemente ludice și, mai mult, sporește în eficiență când integrează în ansamblul modurilor de lucru și *învățare prin joc*. Principiul educației permanente a subliniat actualitatea tezei rolului formativ și stimulativ al satisfacțiilor spirituale și al învățării prin joc.” – G. Văideanu, 1988, pp. 155-156). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2017)

Învățare timpurie – Tip de învățare centrată pe copil, referitoare la copiii cu vârste cuprinse între 0 și 6 ani, aflați la nivelul antepreșcolar (0-3 ani) și în învățământul preșcolar (3-6 ani); în realizarea ei sunt implicate cadrele de specialitate din domeniul educației timpurii, familiile copiilor și comunitatea. Învățarea timpurie este corelată cu dezvoltarea timpurie a copiilor, accentul trebuind să cadă nu pe însușirea de cunoștințe, ci pe stimularea eficientă a procesului de creștere și dezvoltare integrală/ globală a acestora (dezvoltare comprehensivă, din toate punctele de vedere). Învățarea și dezvoltarea timpurie sunt procese holistice și continue, care se bazează pe experiențele și cunoștințele anterioare ale copiilor. De aceea, este necesară stimularea copiilor în toate domeniile de dezvoltare; acestea nu operează independent, ci ele se influențează reciproc. Astfel, la această vârstă este necesară „crearea unui continuum al învățării care leagă dezvoltarea și îngrijirea timpurie de succesul de mai târziu din școală și din viață, prin alinierea acestor repere cu cerințele pentru etapele următoare de dezvoltare ale copilului.” (<http://www.isjtl.edu.ro/fisiere/Educatori/2014-2015/Repere-fundamentale.pdf>, p. 7). (Exemplu: „**Educația timpurie**, ca primă treaptă de pregătire pentru educația formală, asigură **intrarea copilului în sistemul de învățământ obligatoriu** (în jurul vârstei de 6 ani), prin formarea capacității de a învăța (...) **Învățarea timpurie favorizează oportunitățile de învățare de mai târziu**. Deprinderile și cunoștințele dobândite devreme favorizează dezvoltarea altora ulterior, iar deficiențele de cunoștințe și deprinderi produc în timp deficiențe mai mari, oportunități de învățare ratate sau slab valorificate.” – *Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/ 7 ani)*, 2008, p. 4). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2017)

Învățământ preșcolar – Nivel al sistemului național de învățământ preuniversitar românesc, care, în conformitate cu articolul 23, alineatul (1) din Legea Educației Naționale nr. 1/ 2011 cu modificările și completările ulterioare (<http://edu.ro/>), este parte a educației timpurii, care vizează educația copiilor cu vârste cuprinse între 0 și 6 ani și este „formată din nivelul antepreșcolar (0-3 ani) și învățământul preșcolar (3-6 ani), care cuprinde grupa mică, grupa mijlocie și grupa mare.” La articolul 28 din legea menționată se prevede: „(1) Învățământul preșcolar se organizează în grădinițe cu program normal, prelungit și săptămânal. Grădinițele pot funcționa ca unități cu personalitate juridică sau în cadrul altor unități școlare cu personalitate juridică.” (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2017)

Joc liber/ nederijat – Tip de joc practicat de copii, în absența îndrumărilor/ dirijării adulților, în conformitate cu propriile lor opțiuni și alegeri. Aceste tipuri de jocuri sunt preferate de copii/ elevi, deoarece au grad ridicat de flexibilitate și permit manifestarea și exprimarea liberă și creativă a copiilor/ elevilor pe parcursul activităților ludice. Jucătorii își manifestă libertatea de alegere atât la nivelul conținutului ludic, cât și al elementelor de joc (și negociază aceste aspecte cu partenerii de joc) și, în consecință, își asumă succesul activității ludice. Aceste tipuri de jocuri debutează la vârsta preșcolară (curriculumul pentru învățământul preșcolar românesc evidențiind relevanța lor în realizarea finalităților educaționale) și continuă să fie organizate și la vârsta școlară, vârstă la care ele sunt atât posibile, cât și necesare. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2017)

Jurnalul clasei/ grupei – Tip de jurnal/ caiet de monitorizare care cuprinde descrieri, referiri și note zilnice privitoare la activitățile educaționale formal, nonformale și informale în care este implicată o clasă de elevi. Jurnalul clasei se poate completa de profesorul pentru învățământul primar, de profesorii diriginți sau de către elevii desemnați șefi ai clasei. Important în completarea lor este să se surprindă: aspectele informative și cele formative relevante, modificările cognitive/ intelectuale, afectiv-motivaționale și psihomotorii determinate de activitățile educaționale curriculare și extracurriculare,

diversitatea evenimentelor în care sunt implicați elevii clasei și diversitatea experiențelor de învățare trăite de aceștia în contexte formale, nonformale și informale ș.a.m.d. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2017)

Mediu de învățare – Ambianță generală, care, cu deosebire prin coordonatele spațio-temporale, materiale și ideologice influențează semnificativ desfășurarea proceselor de învățare. Mediile de învățare moderne sunt activizante, interactive și dinamice, le permit elevilor să reflecteze asupra propriei cunoașteri și asupra modalităților de cunoaștere, să (se) întrebe, să discute, să asculte, să colaboreze, să scrie, să citească, să rezolve, să aplice, să simuleze, să cerceteze, să propună, să soluționeze, să descopere, să problematizeze, să fie creativi, să devină autonomi din punct de vedere educativ ș.a.m.d. Cu cât elevul este solicitat să acționeze autonom asupra unor conținuturi variate ale învățării, cu atât învățarea sa este mai eficientă, autentică și durabilă. Interacțiunile și schimburile intelectuale, verbale și afective cu ceilalți colegi, cu profesorul, eventual cu alți parteneri educaționali conduc la creșterea productivității învățării. – M.-D. Bocoș, 2013, p. 75). (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2018)

Mediu educativ/ educațional/ educogen – Ambianță generală, care, cu deosebire prin coordonatele spațio-temporale, materiale și ideologice influențează semnificativ desfășurarea proceselor instructiv-educative, contribuind la asigurarea dezvoltării optime a educabililor. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2018)

Metode (și tehnici) interactive de grup – Categorie de metode care promovează modalități moderne de stimulare a învățării experiențiale, de încurajare și facilitare a colaborării și cooperării, a asumării de responsabilități, de dezvoltare a capacităților de relaționare și comunicare, de exersare a proceselor psihice, de dezvoltare a creativității educabililor. Specific acestor metode este faptul că promovează interactivitatea educabililor, interacțiunile și schimburile intelectuale, verbale, social-emoționale și afective dintre educabili, asigurând un demers interactiv al actelor de predare-învățare-evaluare. (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2018)

Misiunea școlii/ grădiniței – Expresie sintetică a ofertei educaționale specifice instituției de învățământ (școlii sau grădiniței), care face referire la rezultatele vizate de instituția de învățământ ca unitate prestatoare de servicii educaționale pentru comunitate. În esență, misiunea școlii/ grădiniței este corelată cu dezideratul asigurării unei educații de calitate și cu intenția stabilirii unui parteneriat educațional real și viabil cu familiile elevilor/ preșcolarilor. Misiunea școlii/ grădiniței poate fi afișată la avizierul instituției de învățământ, poate fi promovată prin pliante de prezentare a instituției, poate fi postată pe site-ul propriu și al Inspectoratelor Școlare Județene/ Inspectoratului Școlar al Municipiului București sau poate fi făcută publică prin mijloacele media. Din misiunea școlii/ grădiniței se derivează scopurile/ țințele strategice ale instituției, care, valorificând misiunea, o transformă în intenționalități majore pe care organizația dorește să le realizeze în viitor. În acest sens, marketingul contribuie la construirea strategiilor și la identificarea modalităților oportune de acțiune, la sesizarea problemelor de rezolvat, la identificarea instrumentelor manageriale care sprijină îndeplinirea misiunii școlii/ grădiniței. (*Exemplu:* Misiunea școlii noastre este aceea de a contribui la dezvoltarea armonioasă și integrală a elevului, pentru ca acesta să devină cetățeanul activ și responsabil de mâine, conștient pe deplin de propria sa valoare. Într-un climat securizant, motivant și stimulat, oferim educație la standarde europene.) (Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., 2018).

Bibliografie

- Armeane M. Choksi - Banca Mondială, 1996 în https://www.unicef.org/romania/ro/media_10530.html.
- Bădescu, G., Petre, N., Angi, D., *Bunăstarea Copilului în Mediul Rural* (studiu), București, 2014.
- Ben-Arieh, A., *Jurnalul European al Educației*, Vol. 43, No. 1, Educație și bunăstare, 2008.
- Ben-Arieh, A. & Frones, I., *Indicators of Children's Well Being - Concepts, Indices and Usage*. Social Indicators Research, vol.80, 2007.
- Bocoș, M., *Teoria curriculumului. Elemente conceptuale și metodologice*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008.
- Bocoș, M.-D., *Instruirea interactivă. Repere axiologice și metodologice*, Editura Polirom, Iași, 2013.
- Bocoș, M., Chiș, V., *Management curricular. Volumul I - repere teoretice și aplicative*, Editura Paralela 45, Pitești, 2013.
- Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., *Dicționar Praxiologic de Pedagogie. Volumul IV: M-O*, Editura Paralela 45, Pitești, 2018.
- Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., *Dicționar Praxiologic de Pedagogie. Volumul III: I-L*, Editura Paralela 45, Pitești, 2017.
- Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., *Dicționar Praxiologic de Pedagogie. Volumul II: E-H*, Editura Paralela 45, Pitești, 2016.
- Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., Stan, C., Chiș, O., Andronache, D.-C., *Dicționar Praxiologic de Pedagogie. Volumul I: A-D*, Editura Paralela 45, Pitești, 2016.
- Boudon, R., Besnard, Ph., Cherkaoui, M., Lecuyer, B.P. (coord.) (trad.), *Larousse. Dicționar de sociologie*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.
- Ciolan, L., *Învățarea integrată – fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Editura Polirom, Iași, 2008.
- Cristea, S., *Dicționar de termeni pedagogici*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998.
- Doron, R., Parot, F. (trad.), *Dicționar de psihologie*, Editura Humanitas, București, 2008.
- Gray, P., *Bucuria, plăcerea de a învăța – Liber să înveți*, Editura Herald, București, 2013.
- Ionescu, M., *Instrucție și educație. Paradigme educaționale moderne*, ediția a IV-a, revizuită și adăugită, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011.
- Manzu, L., Vârban, M.D., „Educația diferențiată a copiilor”, în *Revista Învățământului Preșcolar*, nr. 1-2, 2002.
- Mândruț, O., Catană, L., Mândruț, M., *Instruirea centrată pe competențe*, Editura Universității de Vest „Vasile Goldiș” Arad, 2012.
- Noveanu, E., Potolea, D. (edit.), *Științele educației, Dicționar enciclopedic*, Editura Sigma, București, 2007.
- Panait, A., *Dicționar explicativ școlar*, Editura Eduard, Constanța, 2014.
- Pollard, Elizabeth L. and Lee, Patrice D., *Starea de bine a copilului - Child Well-Being: A Systematic Review of the Literature*. Social Indicators Research, vol 61, 2003.
- Popescu-Neveanu, P., *Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, București, 1978.
- Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.). *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național*, CNEE, București, 2012.
- Răduț-Taciu, R., Bocoș, M.-D., Chiș, O. (coord.), *Tratat de management educațional pentru învățământul primar și preșcolar*, Editura Paralela 45, Pitești, 2015.
- Roegiers, X., *Une pedagogie de l'integration: competences et integration des acquis dans l'enseignement*, De Boeck, Bruxelles, 2000.
- Stan, L., *Pedagogia preșcolarității și școlarității mici*, Editura Polirom, Iași, 2014.
- Stoica, A., Mihail, R., *Evaluarea educațională. Inovații și perspective*, Editura Humanitas, București, 2006.

Huizinga, J., *Homo ludens*, Editura Humanitas, București, 2007.

Trifu, A., *Une definition du jeu, (O definitie a jocului)* Ed. Archives de Psychologie, Geneva, 1986.

Văideanu, G., *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, 1998.

Veen, W., Vrakking, B., *Homo zappiens. Joc și învățare în epoca digitală*, Editura Sigma, București, 2011.

Verza, E., Păun, E. (coord.), *Educația integrată a copiilor cu handicap*, Asociația Reninco România, Rețeaua de Informare și Cooperare pentru Integrarea în Comunitate a Copiilor cu Cerințe Educative Speciale, Tipografia Multiprint, Iași, 1998.

Vrăsmaș, E., *Educația timpurie*, Editura Arlequin, București, 2014.

*** Convenția cu privire la drepturile copilului adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989; (republicată în Monitorul Oficial nr. 314 din 13 iunie 2001) Art.9, alin.3

*** Curriculum pentru educație timpurie 3-6/7 ani aprobat prin O.M. nr.5233/2008

*** Documente asumate la Sesiunea Specială dedicată copiilor a ONU, UNICEF, O lume demnă pentru copii, 2003, Editura MarLink, București.

*** Recomandarea Consiliului Europei privind validarea învățării nonformale și informale, 2012

*** Recomandarea 874 (1979) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei

*** Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani, UNICEF, 2010

*** Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, OECD, 2006

*** Strategia educației și formării profesionale din România pentru perioada 2016-2020

*** Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții 2015 -2020

*** Strategia națională pentru dezvoltare durabilă - Orizonturi 2013 - 2020 – 2030

*** Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei (2014-2020)

*** Strategie privind educația timpurie (variante de lucru 2005)

*** UNICEF - GHIDUL cadrelor didactice pentru educația timpurie și preșcolară, RM

<http://deceeducatia.blogspot.ro/2014/10 /cateva-cuvinte-despre-bunastarea.html>

<http://www.ise.ro/repere-pentru-proiectarea-si-actualizarea-curriculumului-national>

<http://www.jstor.org/stable/25481837>

http://www.unicef.org/romania/ro/media_10530.html

Autori:

Membrii Comisiei Nationale de Specialitate

Consultanți:

Prof.univ.dr.Mușata Dacia Bocoș - Univ.Babeș-Bolyai, Cluj
Conf.univ.dr. Daniela Jeder – Univ.Ștefan cel Mare, Suceava
Conf.univ.dr.Vasile Molan – Univ.din București
Prof.univ.dr.Rodica Niculescu - Univ.Transilvania, Brașov
Prof.univ.dr.Mariana Norel – Univ.Transilvania, Brașov
Prof.univ.dr.Doina Usaci - Univ.Transilvania, Brașov
Prof.univ.dr.Ecaterina Vrăsmaș - Univ.din București

DRAFT